

Lokalni govor i medijske stereotipizacije jezika: slučaj Našice

Bosak, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:629490>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Katarina Bosak

LOKALNI GOVOR I MEDIJSKE STEREOTIPIZACIJE JEZIKA:

SLUČAJ NAŠICE

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

LOKALNI GOVOR I MEDIJSKE STEREOTIPIZACIJE JEZIKA :

SLUČAJ NAŠICE

DIPLOMSKI RAD

Mentor : prof. dr. sc. Ivo Žanić

Studentica: Katarina Bosak

Zagreb rujan, 2017.

Izjavljujem da sam diplomski rad Lokalni govor i medijske stereotipizacije jezika: slučaj Našice, koji sam predala na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Ivi Žaniću, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16 – 19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Katarina Bosak

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. LOKALNI GOVOR NAŠICA.....	2
3. MEDIJSKE STEREOTIPIZACIJE	3
3.1. Slavonija u književnosti	4
3.2. Stereotip raspojasane Slavonije	4
3.3. Hrvatska narječja i reklame	5
3.3.1. Hrvatski kao povijesni jezik	5
3.3.2. Jezična republika	7
3.3.3. Retorika Frole Traktoriste	9
3.4. Radio Našice	9
3.4.1. Reklame	11
4. SLIČNA PROVEDENA ISTRAŽIVANJA	11
4.1. Aktualnost dubrovačkog idioma u drugoj polovici 20. stoljeća	12
4.2. Učestalost uporabe nekih glagola dubrovačkoga idioma s obzirom na njihovo značenje	13
4.3. Leksik slavonskoga dijalekta u recepciji zagrebačkih studenata kroatistike	14
4.3.1. Germanizmi u kajkavskom govoru Velike Gorice	15
5. ISTRAŽIVANJE – LOKALNI GOVOR	15
5.1. Cilj istraživanja	16
5.2. Problem istraživanja	16
5.3. Hipoteze	16
5.3.1. Metodologija	17
5.3.2. Analiza rezultata	17
5.3.3. Analiza rezultata najmlađe generacije	23
5.4. Analiza rezultata generacije od 15 i više godina	23
5.4.1. Analiza rezultata generacije od 20 i više godina	24
5.4.2. Analiza rezultata generacije od 50 i više godina	24
5.4.3. Najzanimljiviji rezultati	24
5.5. Analiza rezultata ispitanika s Fakulteta političkih znanosti	25
5.5.1. Prikaz rezultata razumijevanja s kontekstom	27

5.5.2. Analiza usporedbe rezultata najmlađe generacije.....	29
5.5.3. Analiza usporedbe rezultata generacije od 15 i više godina	30
5.6. Analiza usporedbe rezultata za generaciju od 20 i više godina.....	32
5.6.1. Analiza usporedbe rezultata za generaciju od 50 i više godina	33
5.6.2. Analiza usporedbe rezultata ispitanika s Fakulteta političkih znanosti	35
5.6.3. Zaključak istraživanja.....	37
6. ZAKLJUČAK.....	40
7. POPIS LITERATURE.....	43
8. PRILOZI.....	45
9. SAŽETAK.....	51
10. SUMMARY.....	52

POPIS ILUSTRACIJA

Tablice

1. Tablica 1: Prikaz rezultata za četiri generacije izvornih govornika (60 ispitanika)	18
2. Tablica 2: Prikaz razumijevanja riječi kod četiri generacije izvornih govornika (60 ispitanika).....	20
3. Tablica 3: Prikaz razumijevanja riječi <i>kecelja</i> među različitim generacijama ispitanika	21
4. Tablica 4: Prikaz razumijevanja riječi <i>zaperak</i> među različitim generacijama ispitanika	22
5. Tablica 5: Prikaz rezultata za ispitanike s Fakulteta političkih znanosti (10 ispitanika).....	26
6. Tablica 6: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi izvan i unutar konteksta za četiri generacije izvornih govornika (60 ispitanika)	28
7. Tablica 7: Prikaz usporedbe rezultata najmlađe generacije	29
8. Tablica 8: Prikaz usporedbe rezultata generacije od 15 i više godina	30
9. Tablica 9: Prikaz usporedbe rezultata za generaciju od 20 i više godina	32
10. Tablica 10: Prikaz usporedbe rezultata za generaciju od 50 i više godina	34
11. Tablica 11: Prikaz usporedbe rezultata ispitanika s Fakulteta političkih znanosti	35

Slike

1. Slika 1: Odnos triju dijalekata – čakavskog, kajkavskog i štokavskog.....	8
2. Slika 2: Prikaz razumijevanja riječi <i>kecelja</i> među različitim generacijama ispitanika	22
3. Slika 3: Prikaz razumijevanja riječi <i>zaperak</i> među različitim generacijama ispitanika	23
4. Slika 4: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi <i>kecelja</i>	31
5. Slika 5: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi <i>oroz</i> i <i>rajsengla</i>	33
6. Slika 6: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi <i>đeram</i> , <i>kecelja</i> , <i>sokak</i> i <i>zaperak</i>	35
7. Slika 7: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi <i>oroz</i> i <i>počne</i>	36
8. Slika 8: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi <i>peškir</i> i <i>sokak</i>	37

1. UVOD

Jezik je sastavni dio društva, ali se s njim nalazi i u međuovisnom odnosu. Promjene u društvu - tehnološki razvoj, migracije, trgovina, putovanja, ratovi - utječu na jezik, ali i jezik utječe na konstruiranje društva. Kad se u tu sliku dodaju i mediji te način na koji oni kreiraju medijsku stvarnost vrlo lako se može uočiti važnost i međuovisnost ovih elemenata.

Hrvatska je zemlja bogata raznolikim govorima pa tako unutar tri narječja, štokavskog, kajkavskog i čakavskog, postoje još i brojni dijalekti. Jedan od njih je i našički lokalni govor koji pripada slavonskom dijalektu te ima svoje specifičnosti. S obzirom na to da sam i sama izvorna govornica našičkog lokalnog govora, zanimalo me kakvo je trenutno stanje ovog govora. Htjela sam saznati kakve se zanimljivosti mogu opaziti u njegovoj upotrebi i odnosu prema njemu između mlađeg i starijeg stanovništva te naposljetku kakvu ulogu u cijeloj priči imaju mediji koji su tako važna sastavnica današnjeg društva. Poznato je kako mediji u prikazivanju stvarnosti često koriste stereotipe i stoga sam htjela vidjeti koji su to stereotipi vezani uz Slavoniju, Slavonce i naposljetku slavonski dijalekt. Kako bih se približila tom saznanju u radu sam predstavila djela koja govore o tome: *Slavonski tekst hrvatske književnosti* Gorana Rema i Helene Sablić-Tomić; *Stereotip raspojasane Slavonije* Anice Bilić; *Hrvatska narječja i reklame u elektronskim medijima* Branka Kune i Ane Mikić; *Hrvatski kao povijesni jezik* Marka Samardžije; *Jezična republika* Ive Žanića i *Retorika Frole Traktoriste* Krešimira Bagića. Osim toga, analizirala sam i humorističnu emisiju te reklame na Radio Našicama kako bih saznala kakva je predstavljenost lokalnog govora u slučaju lokalnog medija.

Nakon toga sam provela istraživanje o govoru našičkog područja među izvornim govornicima, ali i među skupinom studenata sa studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti. Kao odraz lokalnog govora navela sam određene riječi koje sam nerijetko mogla čuti u govoru stanovnika našičkog područja. U istraživanje sam krenula s dvije pretpostavke: Prva je da postoji razlika u razumijevanju navedenih riječi između različitih generacija, to jest da će mlađe generacije razumjeti manji broj riječi. Druga pretpostavka je da će se

razumijevanje povećati stavljanjem tih riječi u kontekst. Obje pretpostavke pokazale su se točnima.

Kao uvod u istraživanje prikazat ću radove Ivane Lovrić-Jović i Jasenke Maslek *Aktualnost dubrovačkog idioma u drugoj polovici 20. stoljeća*, Jasenke Maslek *Učestalost uporabe nekih glagola dubrovačkog idioma s obzirom na njihovo značenje*, Ane Peternac *Germanizmi u kajkavskom govoru Velike Gorice: Istraživanje razlika kod tri generacije izvornih govornika* i Ivane Brač i Bernardine Petrović *Leksik slavonskoga dijalekta u recepciji zagrebačkih studenata kroatistike*. Ova istraživanja, iako se radi o različitim područjima, geografski i govorno, služila su mi kao dobar vodič u određivanju metodologije, a na kraju i kao usporedba za dobivene rezultate i uočavanje jezičnih trendova.

2. LOKALNI GOVOR NAŠICA

Našice su grad u Hrvatskoj koji pripada Osječko-baranjskoj županiji, odnosno regiji koja se naziva Slavonija. Administrativno, Našicama pripada područje od 15 naselja: Markovac Našički, Velimirovac, Jelisavac, Lađanska, Granice, Brezik Našički, Ceremošnjak, Makloševac, Martin, Gradac Našički, Londžica, Vukojevci, Zoljan i Lila. Našice se po prvi put spominju 1229. godine pod imenom Nekche (Sekereš, 2000). Od tada, na našički govor, koji pripada slavonskom dijalektu, utjecali su brojni činitelji poput ratova, migracija, trgovine, obrazovanja, kulture, ali i razvoja tehnologije. Prema Josipu Liscu, na slavonski dijalekt najveći je njemački utjecaj (npr. *hoklica* – 'kuhinjska stolica bez naslona'), ponajviše u materijalnoj kulturi. Mađarski utjecaj (npr. *kecelja*) „nije, naravno, malen, ali nije ni velik; relativno je najznatniji na baranjskom području“, dok je turski (npr. *odžak* – 'dimnjak') dosta naglašen, zbog duge turske vlasti u Slavoniji, „također i iz priliva stanovništva (i s njime riječi) iz Bosne i Hercegovine (Lisac, 2002: 13).

U svom radu *Govor našičkog kraja*, Stjepan Sekereš istraživao je karakteristike tog govora te ga podijelio na dvije skupine - govor starijeg i mlađeg stanovništva:

Taj govor [starijih] se dosta razlikuje od govora mlađeg stanovništva, koje nastoji u svoj govor unijeti što više elemenata književnog jezika. (...) Veće jedinstvo između tih dvaju

govora očuvalo se samo u nekoliko sela koja su dosta udaljena od kulturno - administrativnih centara i komunikacijskih veza (Sekereš, 1999: 257).

Čini se kako osim podjele govora starijeg i mlađeg stanovništva, postoji i svojevrsna podjela grad-selo. Marta Andrić u svom istraživanju *Turcizmi u seoskom govoru Slavonije* analizirala je monografske opise sela Otok i Varoš te zaključila da je u njima predstavljen samo dio onoga što se može čuti u stvarnom životu. I danas u seoskim govorima postoji „mnogo veći broj [turcizama], iako najčešće u fazi zaboravljanja i potiskivanja, jer zbog brzih promjena načina života nestaju i predmeti koje su imenovali“ (Andrić, 2003: 24).

3. MEDIJSKE STEREOTIPIZACIJE

S obzirom na to da sam i sama izvorna govornica našičkog lokalnog govora, zanimalo me kakvo je trenutno stanje ovog govora i kakvu ulogu u cijeloj priči imaju mediji. Naime, mediji su neporeciv dio današnjeg društva i način na koji oni predstavljaju stvarnost vrlo je bitan, te je važno da „prihvatimo njihov očigledan utjecaj i prodor u cijelome svijetu (...) Prihvatimo značenje medija kao dio kulture današnjeg svijeta“ (Košir i dr., 1999: 11).

Poznato je kako mediji u prikazivanju stvarnosti često koriste stereotipe, to jest „veoma uopćene i sažete osobine da se označi neka društvena grupa“ (Šiber, 1998: 118). Iz tog razloga htjela sam saznati koji su to stereotipi vezani uz Slavoniju, Slavonce i naposljetku slavonski dijalekt. Kako bih se približila tom saznanju u radu sam predstavila djela koja govore o tome: *Slavonski tekst hrvatske književnosti* Gorana Rema i Helene Sablić-Tomić; *Hrvatski kao povijesni jezik* Marka Samardžije; *Stereotip raspojasane Slavonije* Anice Bilić; *Hrvatska narječja i reklame u elektronskim medijima* Branka Kune i Ane Mikić; *Jezična republika* Ive Žanića i *Retorika Frole Traktoriste* Krešimira Bagića. Osim toga, analizirala sam i humorističnu emisiju te reklame na Radio Našicama kako bih uočila kakva je predstavljenost lokalnog govora u slučaju lokalnog medija.

3.1. Slavonija u književnosti

U svojoj knjizi *Slavonski tekst hrvatske književnosti* Goran Rem i Helena Sablić-Tomić prikazali su razvoj slavonske književnosti od 18. do 20. stoljeća. U odnos su stavljeni tadašnji grad i tekst, to jest različiti slavonski gradovi i pisci koji su stvarali u tom vremenu. Tako su u kratkim povijesnim crtama opisani Ilok i Vukovar, Vinkovci i Županja, Osijek, Đakovo, Slavonski Brod i Nova Gradiška te Požega.

Neki od pisaca koji se spominju su Petar Pastirović, Ivan Marević, Grgur Peštalić, Matija Petar Katančić, ali zasigurno jedan od poznatijih jest Matija Antun Relković (1732. – 1798.). Djela koja su stvarana u to vrijeme većinom su povezana uz duhovnost, upute i upozorenja o tome kako bi narod trebao živjeti. Već tada Slavonce se povezivalo uz pretjerano uživanje u jelu i piću, pisci su imali prosvjetiteljsku ulogu i svojom pisanom umjetnošću pokušavali su voditi ljude na pravi put. Ipak, spomenuti autor Matija Antun Relković nije bio vezan uz duhovno, već svjetovno stvaranje. Njegovo najpoznatije djelo *Satir* (1762.) kritizira Slavonce i neke njihove običaje. Svi ovi slavonski pisci i njihova djela preteča su za sve ono što će se događati kasnije u slavonskoj književnosti i što će utjecati na percepciju Slavonije i njezinih stanovnika (Rem, Sablić-Tomić, 2003).

3.2. Stereotip raspojasane Slavonije

Autorica Anica Bilić u svojem djelu objašnjava tko je to „knjiški bećar“, kada je nastao i kako je utjecao na percepciju Slavonije kao raspojasane. Navodi literarne primjere Ivana Kozarca (1885. – 1910.) i njegovog *Đuke Begovića* (1911.) te Josipa Kozarca (1858. – 1906.) i njegove *Tene* (1894.) kao „prototipe“ bećara i bećaruša te ih smatra velikim dijelom uzroka stereotipa raspojasane Slavonije.

Predrasude o raspojasanoj Slavoniji, raskopčanim snašama i lijenim, pijanim, besposlenim Šokcima nastale su u posve dobroj namjeri pisaca XVII. i XIX. stoljeća da unaprijede i poboljšaju život Slavonaca, u prvom redu preciziranjem mana i nedostataka, koje se potom etiketiraju negativnima (Bilić, 2007: 79).

Osim toga, dodatnom učvršćivanju i daljnjem širenju ovih stereotipa pripomogla su filmska (*Đuka Begović* Fabijana Šovagovića iz 1991. i *Tena* Maria Fanellia iz 1975. godine) te brojna kazališna uprizorenja (*Đuka Begović* kao bečarski mjuzikl Ernesta Bereca i *Lipa si, Teno!* Roberta Raponje) ovih djela. Kada se u javnosti već uvriježilo mišljenje o Slavoniji kao raspojasanoj, to jest Slavoncima kao sklonima bečarluku, na scenu stupaju autori koji pokušavaju prikazati Slavoniju u realnom svijetlu:

Živko Bertić je 1902. Trilogijom *Ženski udesi* pokazao kako je život u Slavoniji i Srijemu težak, a žene patnice stoički trpe različite nedaće (...) Joza Ivakić [pak] cijelim svojim opusom raskrinkava stereotip o raspojasanoj Slavoniji držeći kako život u Slavoniji nije ni raj ni pakao te je uznastojao u svojim dramskim i proznim djelima prikazati dobre i loše strane slavonskoga života (Bilić, 2007: 82).

Bilić objašnjava kako se, unatoč trudu Bertića i Ivakića te još ponekih autora, stereotip o Slavoniji i bečarluku do danas zadržao u poeziji, doduše, kao „reciklaža“ i „remiks“, ali da bečar „još uvijek živi punim plućima: u bečarcu kao melodiji što prati veselo intoniran sadržaj, prožet erotskim i drugim dvosmislenostima..“ (Bilić, 2007: 93-94).

3.3. Hrvatska narječja i reklame

3.3.1. Hrvatski kao povijesni jezik

Knjiga Marka Samardžije *Hrvatski kao povijesni jezik* govori o mijenama u hrvatskom jeziku kroz različita razdoblja te o položaju dijalekata naspram standardnog jezika. U 19. stoljeću postojali su hrvatski vukovci koji su kreirali tadašnji standardni jezik i nerijetko su dijalekte određivali kao nešto loše. Takav odnos prema dijalektima kreirao je otpor koji je:

s jedne strane izrastao iz potrebe naraštaja „iskorijenjenih“ intelektualaca da se upravo preko jezika pokušaju vratiti svojim korijenima, tj. nestandardnomu, lokalnomu idiomu kao identitetnoj vrijednosti (...) taj je otpor nesumnjivo bio uperen [i] protiv vukovskoga (novo)štokavskoga standardnojezičnoga modela koji su čakavci i kajkavci, ali i znatan dio štokavaca, s pravom mogli doživjeti, i doživljavali su, kao (jezičnu) diskriminaciju (Samardžija, 2006: 127).

S obzirom na to da je umjetnost oduvijek kanal za poruke o lijepome, ali i ružnome u društvu, odgovor umjetnika na tadašnju situaciju bio je stvaranje hrvatske dijalektalne književnosti. Međutim, puno se govorilo o čakavskoj i kajkavskoj, a malo o štokavskoj dijalektalnoj književnosti. Zbog toga Samardžija naglašava postojanje tog dijalekta, ali i potrebu govorenja i pisanja o njemu. Objasnjava kako primjer s čakavskom i kajkavskom dijalektalnom književnosti:

pokazuje da ta književnost, ako se sustavno njeguje dijalektalno (književno) stvaralaštvo, pripomaže očuvanju organskih idioma (...) Zato takvo stvaralaštvo treba poticati, bez bojazni da se bi se tako moglo naštetiti standardnomu jeziku (Samardžija, 2006: 134).

Što se tiče narječja u hrvatskim reklamama, Branko Kuna i Ana Mikić u radu *Hrvatska narječja i reklame u elektronskim medijima* istraživali su koliko često se pojavljuju narječja u reklamama i postoje li određene zakonitosti unutar tih pojavnosti. Njihov uzorak bile su reklame iz petomjesečnog razdoblja s dva programa Hrvatske televizije, Nove TV, RTL-a i s Radija Županje. Autori su primijetili kako se na lokalnom radiju: Radio Županji pojavljuju reklame s govorom specifičnim za to područje, ali i da postoji miješanje tog govora sa standardnim oblicima. Stoga zaključuju kako to:

poruke čini pomalo usiljenima, a samu nakanu naručitelja poruke za potvrđivanjem „šokačkog“ identiteta čini stereotipiziranom (...) Očito je kako spomenute radijske reklame nisu samo marketinška dosjetka, već su stvarane i sa željom da se očuva zavičajni govor (Kuna, Mikić: 2008: 14).

Za razliku od lokalnog radija, istraživanjem se pokazalo da na državnoj razini, odnosno na televizijskim programima u tom razdoblju nije bilo reklama s „elementima slavonskog govora“. Najviše je bilo onih s elementima kajkavskog narječja dok ih reklame s elementima

čakavskog dijalekta prate odmah uz bok (Kuna, Mikić: 2008). Baš iz tog razloga autori postavljaju pitanje zašto je tomu tako:

Je li moguće da samo u nekim dijelovima države stanovnici imaju izraženu svijest o tome kako je standardni jezik bitna odrednica hrvatskog nacionalnog i kulturnog identiteta, a da su s druge strane stanovnici ostalih hrvatskih regija svjesni i činjenice o prepoznavanju lokalnog i regionalnog identiteta kao nacionalnog. Činjenica jest kako se standardni jezik u javnosti još uvijek poistovjećuje sa štokavskim narječjem (Kuna, Mikić, 2008: 19).

Autori mogući razlog pronalaze u ugledu koji je „uvijek povezan s gospodarskim, socijalnim i političkim položajem, zapostavljenost Slavonije odrazila se i na (ne)zastupljenost slavonskih govora u promidžbenim porukama i cjelovitom medijskom prostoru“. Zaključuju kako je stanje moguće mijenjati no da zasad ugledni „komunikacijsko-jezični modeli“ dolaze iz dva područja: Zagreba i Splita i njihovog govora koji „snažnu podlogu“ imaju u kajkavskom i čakavskom narječju (Kuna, Mikić, 2008).

3.3.2. Jezična republika

U knjizi *Jezična republika* Ivo Žanić bavi se odnosom hrvatskih dijalekata i standarda. Pomoću jednog primjera ilustracije iz udžbenika za četvrti razred osnovne škole objašnjava kakav je odnos između triju dijalekata - čakavskog, kajkavskog i štokavskog - u tom slučaju.

Slika 1: Odnos triju dijalekata – čakavskog, kajkavskog i štokavskog

Izvor: Pavličević–Franić - Domišljanović 2008: 14

Slavonske kuće prikazane su s crijepom, ogradom i to može biti „donekle suvremeno“, ali u prikazu kajkavskog sela nije moguće reći isto, jer su:

kuće pokrivene slamom, što svjedoči o ustrajnoj reprodukciji dodatnog stereotipa: dijalekt ne samo što je kao takav seoski fenomen, nego je posrijedi fenomen upravo zaostalog, siromašnog sela, sela zamrznutog u 19. stoljeću, s ogradama od pruća i krovovima na kojima još nema ni crijepa, a nekmoli tv- antene (Žanić, 2016: 185).

Ono što je autoru također zanimljivo jest prikaz čakavskog narječja, to jest kako se i sam pita „sela ili grada?“. Na slici se većinom vidi more i barke te samo malen dio kuća. Što se tiče oblačenja, na prve dvije slike lijevi sugovornici su očigledno seljaci, dok su ovi desni odjeveni „građanskije“, a na trećoj slici pak nema takve očite distinkcije. Žanić za ovaj primjer pronalazi moguće rješenje i objašnjava kako je stvar u tome da „na obali uopće nema idealnotipskog sela u kojemu seljački narod „stoljećima čuva i živi tisućljetnu hrvatsku kulturu“,

pa da se onda ono jednoznačno ekonomski, kulturno i vrijednosno sučeli tome *tuđinštinom iskvarenu gradu*“ (Žanić, 2016: 182-188).

3.3.3. Retorika Frole Traktoriste

Krešimir Bagić u djelu *Retorika Frole Traktoriste* analizirao je jedan specifičan medijski prikaz Slavonca. Naime, istražio je humorističnu emisiju *U četiri čoška* koja se emitirala na Radiju Županji preko 30 godina. Autor emisije jest Ivan Herman koji je ujedno i glumio Frolo „duhovitog i razgovorljivog poljoprivrednika koji je komentirao lokalne aktualnosti, smišljao anegdote, aludirao na političke prilike“ (Bagić, 2016: 297). Sve to radio je govorom koji je karakterističan za županjsko područje uz korištenje dijalektizama. Nije smiješno samo ono što govori nego je smiješan i sam Frolo „i to ponajprije zahvaljujući simpatičnoj razmetljivosti kojom u svoj šokački govor uvodi stručne pojmove, strane izraze i imena“ (Bagić, 2016: 300).

Bagić objašnjava kako Frola govori o svim temama koje su bitne za stanovnike Županje, ali i „tipične Slavonce“. Baš iz tog razloga obrazlaže kako je on stoga i „najbliži, najrazumljiviji i najsmiješniji“ upravo Slavoncima (Bagić, 2016).

3.4. Radio Našice

Vrlo slično liku Frole Traktoriste i humorističnoj emisiji *U četiri čoška* u kojoj se pojavljivao preko 30 godina na Radiju Županji, na lokalnom našičkom radiju Radio Našicama postojala je Jula. U sklopu emisije *Jezikoslovac*, u kojoj se uči pravopis i pravilno izražavanje, svake srijede, ona se pojavljivala s određenom temom. Baš poput Frole komentirala je svakodnevne društvene pojave kroz humor i govor koji je specifičan upravo Slavoncima. Kao primjer onoga što se od nje moglo čuti, analizirala sam tri emisije iz 2013. godine. Svaku emisiju započela je s karakterističnim pozdravom slušateljima „Faljen Bog, svetu!“, a završavala ju sa „Zbogom svetu!“. Prva od tri emisije nosi naziv *Sto ljudi, sto čudi* i u njoj Jula na sebi specifičan način komentira različitosti među ljudima. Objasnjava kako neki ljudi vole samoću, ali ne i ona:

Pa meni nema dražega kad se svi skupimo, nešto si napravimo za jelo, malo si popevamo i poplešemo. (...) Neki će možda misliti da nemam pametnijeg posla i da mi je samo do kafenisanja al to ni istina. Vi jako dobro znadete da ja jako puno doma i sporadim i oko živine i oko baščice i bostana, al kad je vreme za druženje sve to malo požurim i sve ostavljam i idem se družiti. Ni prošo dan a da ja i moj Jozo ne sednemo poslepoden, skuvamo si kavu i popijemo ju sa takim užitkom.

Druga emisija je posvećena zimskim poslovima i nosi naziv *Zimska sadnja*. Nakon karakterističnog pozdrava slijedi Julin monolog o vremenskim uvjetima i obavljenom poslu, a kao dio priče obavezno se tu spominje i muž Jozo:

Eto svetu ova mi kišurina već ide na nerve. Pada i pada i pada ko luda! Al da se barem ispada pa da je gotovo nego samo nekako bezveze propadiva. Sva sreća da sam se u bostanu sporadila. Posadila sam beli i crveni luk i malo salate (...) Kad slušam ove na televiziji uvek pripovedaju da je važno da svih boja imademo na tanjuru i da je to najzdraveje (...) Al ništ ja to nebi mogla bez mog Joze. On vam je svetu meni sve prekopo, pograbo i napravio gredice a ja sam samo sejala i sadila.

Emisija *Naši idu u Brazil* Julu baca u neke nepoznate vode pa ona komentira fenomen muške ljubavi prema nogometu:

Još od sinoć mi odzvanja u ušima, a verujem i vama drugim ženama. Pa kako i ne bi kad se na televiziji igrala tako važna utakmica. Kod nas ih je bilo nji trojica, a koda ih je bilo trinajst. (...) Ja zamesila lepinje da si moreju nešto i pojesti dok gleđu, iako mi je Jozo kazo da ništ ne moram pripremati. Kako nebi kad znam da će si popiti pa je onda bolje da ne piju na prazan želudac.

Sama komentira kako nju ta tematika uoće ne interesira pa je ona za vrijeme utakmice dogovarala druge poslove.

Da ja vama isripovedam šta smo ja i moja druga Dora za to vreme radile. Ja i Dora smo se sve dogovorile za kolinje. Iduće subote koljemo kod njih, a subotu posle kod nas.

Odlučile smo da nećemo prati creva nego ćemo naterati ovu našu dvojicu da nas odvezu u Mađu da si kupimo gotova creva, properemo ih i gotovo.

Lik Jule iskarikiran je radi postizanja humora. Ona tako iz onog što se čini kao pozicija neznanja zapravo govori o važnim temama s kojima se susrećemo svakodnevno i na specifičan način educira slušatelje. Iako se radi o prigodnom uzorku od tri emisije može se vidjeti širina i raznolikost tema o kojima Jula „pripoveda“. Jednom su to ljudi, zatim poslovi u vrtu, a onda i zabava, to jest nogomet. Baš kao i Frolo, Jula govori o svemu onome što može biti bitno za jednog Slavonca, ali prvenstveno ona čuva tradiciju, duh jednog vremena i prostora i sve to radi kroz humor kojim nas sve podsjeća na ono zajedničko i ljudsko.

3.4.1. Reklame

U promidžbenom programu Radija Našice pronašla sam jednu reklamu koja je na slavonskom dijalektu. Radi se o salonu namještaja Jela koji posluje u Đakovu i Đakovačkoj Satnici. Ova reklama je zanimljiv primjer kako na dobar način upotrijebiti lokalni govor i približiti se svojim kupcima.

Kad smo išli ja i baja do salona namještaja po nekakve šifonjere, svašta nude tud u Jeli mi od čuda prvo sjeli. Namještaj smo izabrali, vridni ljudi spakovali, momci pale kamione džabe voze sve ih je bome, a kuinje im sjajne, a cine sitnica pa kad kuinjom šećem ja sam ko kraljica. Sve za kuću salon Jela nudi, dobrodošli dobri ljudi! U Đakovu kod pijace, 813208 il Đakovačkoj Satnici 852012. Na staroj smo adresi sam novce ponesi!

U ovom primjeru može se primijetiti korištenje rime za postizanje efekta i ritma, ali i ikavice koja je karakteristična za govor u pojedinim dijelovima Slavonije, ali ne i na našičkom području.

4. SLIČNA PROVEDENA ISTRAŽIVANJA

Postoji velik broj istraživanja lokalnog govora i jezične tematike. U ovom radu prikazat ću radove Ivane Lovrić-Jović i Jasenke Maslek *Aktualnost dubrovačkog idioma u drugoj polovici 20. stoljeća*, Jasenke Maslek *Učestalost uporabe nekih glagola dubrovačkog idioma s obzirom na njihovo značenje*, Ane Peternac *Germanizmi u kajkavskom govoru Velike Gorice: Istraživanje razlika kod tri generacije izvornih govornika* i Ivane Brač i Bernardine Petrović *Leksik slavonskoga dijalekta u recepciji zagrebačkih studenata kroatistike*. Ova istraživanja bitno je prikazati, jer iako se radi o različitim područjima, geografski i govorno, uočava se sličnost u metodologiji, ali i samim rezultatima te jezičnim trendovima.

4.1. Aktualnost dubrovačkog idioma u drugoj polovici 20. stoljeća

U ovom istraživanju glavni cilj bio je „procijeniti aktualnost dubrovačkog kolokvijalnog izričaja kao jezičnog podsustava te utvrditi koliko je ovaj po mnogo čemu specifičan idiom izložen utjecajima na europskoj i svjetskoj razini“ (Lovrić-Jović, Maslek, 2004: 136). Kao glavni utjecaj autorice su označile talijanski jezik, odnosno talijanizme kojih u dubrovačkom govoru ima mnogo, a kao izvore odabrale su djela dramolet *Amato i Barbariga Šik* i komediju *Mare Fjočica* Joze Lovrića Jadrijeva. Istraživanjem je ispitano 63 studenata studija Menadžment u turističkoj destinaciji Sveučilišta u Dubrovniku, koji su bili podijeljeni u dvije skupine. U prvoj skupini nalazilo se 33 studenata koji su rođeni u Dubrovniku, ali i čiji su roditelji rođeni u Dubrovniku. Druga skupina obuhvatila je 30 studenata s istog fakulteta, koji nisu rodom iz Dubrovačko-neretvanske županije, ali u Dubrovniku prebivaju u razdoblju od jedne do sedam godina. U intervjuu su studentima prikazane 133 imenice i 92 glagola.

Riječi su im izgovarane pojedinačno, a zatim i u kontekstu cjelokupne rečenice. Drugoj skupini nisu izgovarane riječi pojedinačno, nego se samo provjeravalo njihovo razumijevanje unutar konteksta. Autorice su se vodile time da potvrde rezultate iz prve skupine, jer ako se „navedenim leksemima ispitanici iz prvog podskupa doista često koriste, ispitanici iz kontrolne skupine ih često čuju, pa onda i razumiju“ (Lovrić-Jović, Maslek, 2004: 137). Neke od korištenih riječi su *arija - zrak, barka - brodica, čamac, bokun - komad, butiga - prodavaonica, despet - prkos, inat, dotur - liječnik*. Rezultati su pokazali nekoliko skupina leksema, to jest onu skupinu leksema koji se vrlo često koriste i dobro razumiju kod prve skupine, a njihovu čestu uporabu potvrđuje visoko razumijevanje kontrolne skupine. Druga

podcjelina su leksemi koji imaju visoke postotke razumijevanja kod kontrolne skupine, ali nešto manju učestalost uporabe kod prve skupine. Posljednja skupina su leksemi koje je prva skupina prepoznala kao one koje često koriste, ali se u kontrolnoj skupini pokazalo nisko razumijevanje. Za ovu skupinu Lovrić-Jović i Maslek pretpostavile su kako ih ispitanici prve skupine koriste u međusobnom razgovoru, ali izbjegavaju u razgovoru s ispitanicima kontrolne skupine radi mogućnosti nerazumijevanja. Na kraju se zaključuje kako:

određene leksičke sastavnice promatranog izričaja doista ne mogu odolijevati suvremenim tendencijama i zahtjevima modernog društva, te se kao otegotni faktor u komunikacijskom procesu gube i nestaju, dok su se pojedini leksemi u svakodnevnoj uporabi posve očuvali i pridonose održanju tradicionalnih jezičnih posebnosti (2004: 140).

4.2. Učestalost uporabe nekih glagola dubrovačkoga idioma s obzirom na njihovo značenje

Ovo istraživanje iz 2007. godine svojevrsni je nastavak istraživanja *Aktualnost dubrovačkog idioma u drugoj polovici 20. stoljeća* iz 2004. godine, naime, od 92 glagola i 133 imenice iz tog istraživanja, u ovo su preuzeta 34 glagola. Ovi glagoli odabrani su zbog njihove specifičnosti i višeznačnosti, a temeljna namjera rada bila je uvidjeti na koji način i koliko se često oni koriste. Ispitanici su za odabrane riječi trebali odrediti značenje pomoću zamjene u hrvatskom standardnom jeziku, da se vidi „u kakvom su odnosu glagol dubrovačkog idioma i glagol hrvatskoga standardnoga jezika“ (Maslek, 2007: 209).

Baš kao i u prvom istraživanju u rezultatima se pokazala podjela glagola na nekoliko skupina. Prva skupina pokazivala je visok stupanj razumijevanja i učestalosti uporabe, druga skupina pokazuje visok stupanj razumijevanja, ali manju učestalost uporabe, treća skupina pokazuje čestu uporabu kod prve skupine ispitanika, ali i nizak stupanj razumijevanja kontrolne skupine, četvrta skupina čiji je niži stupanj učestalosti uporabe pokazao i niži stupanj razumijevanja te naposljetku peta skupina glagola koju ispitanici međusobno izjednačuju, zamjenjuju ili prevode istim riječima (Maslek, 2007: 208-212). Iako se u istraživanju iz 2004. pokazuje gubljenje određenih riječi, autorica u ovom istraživanju naglašava kako ovih pet skupina svojom specifičnošću i posebnošću zapravo doprinosi „očuvanju lokalnog identiteta“

(2007: 212). Neki od glagola iz ovih pet skupina su: *kalat - spustiti se, durat - trajati, proćakulat - proćaskat, arivat - stići., akomodat - prilagoditi, urediti, zafumat - zapušiti i skapulat- izbjeći, zaobići.*

4.3. Leksik slavonskoga dijalekta u recepciji zagrebačkih studenata kroatistike

Temeljni cilj istraživanja Ivane Brač i Bernardine Petrović bio je vidjeti koliko studenti kroatistike poznaju slavonski dijalekt s kojim su se susretali tijekom svog obrazovanja. Iz tog razloga kao izvor za anketu izabrana su djela *Satir* Matije Antuna Relkovića, *Mrtvi kapitali*, *Tena* i *Oprava* Josipa Kozarca, *Đuka Begović* Ivana Kozarca i *Požar strasti* Josipa Kosora. U istraživanju je sudjelovalo 258 studenata. Ispunjavali su upitnik u kojem su se nalazili citati iz navedenih djela, a određena riječ bila je posebno označena i za nju su studenti trebali napisati „kanonski oblik, a potom joj navesti standardnojezičnu istovrijednicu ili primjerenim metajezičnim sredstvima opisati značenje“ (Petrović, Brač, 2011: 317). U upitniku se nalazilo 38 riječi, 26 imenica (*mozuljica - bubuljica, škrljak - šešir, inoča - ljubavnica, dado - djed, otac, pendžer - prozor.*) i 12 glagola (*kicošiti - praviti se važan zbog svog izgleda, kidisati - misliti na samoubojstvo, rusvajiti - raditi nered, pačati se - miješati se.*). Od studenata se zahtijevalo da ispune i podatke o tome odakle dolaze i kojem narječju pripadaju. Pokazalo se kako većina studenata dolazi s prostora kajkavskog narječja. U analizi rezultata autorice primjećuju kako su studenti lakše određivali značenje glagola, nego imenica te da su one riječi koje su dobro poznavali s lakoćom mijenjali standardnojezičnom istovrijednicom, međutim, one riječ koje im nisu bile dovoljno poznate često su opisivali „žargonizmima“ i „dijalektizmima“.

Imenica s najviše netočnih opisa je *dado*, a kao „favorit“ navodi se riječ *bećar* „jer su za opis njegova osnovna značenja pale uistinu konstruktivne i neobične ideje, od kojih su neke u svojem egzotizmu gotovo identične točnom značenju“ (Petrović, Brač, 2011: 317-322). Ovim istraživanjem autorice su zapravo htjele pokazati problematiku nepoznavanja leksema koji se pojavljuju u lektirama tijekom obrazovanja.

4.3.1. Germanizmi u kajkavskom govoru Velike Gorice

Istraživanje Ane Peternac obuhvatilo je ispitanike tri različite generacije i njihovo razumijevanje germanizama u kajkavskom govoru Velike Gorice. Autoricu je zanimalo kakve će se promjene u korištenju germanizama vidjeti među različitim generacijama, odnosno njezina pretpostavka bila je da mlađe dobne skupine neće razumjeti sve germanizme, to jest da će stariji pokazati bolje razumijevanje od mlađih. Upitnik je sadržavao 40 riječi, germanizama, i 30 ispitanika po svakoj generaciji (od 13 do 16 godina; od 24 do 28 godina; 50 i više godina), odnosno sveukupno 90 ispitanika. Germanizme je bilo potrebno zamijeniti hrvatskom standardnojezičnom istovrijednicom ili opisati značenje. Peternac je riječi za anketu izabrala prema učestalosti njihovog korištenja, odnosno one riječi koje se „često koriste u svakodnevnom govoru (*klamerica - spajalica, ziherica - igla s kopčom koja učvršćuje tkaninu* itd.) i riječi njemačkog porijekla koje se rijetko koriste (*hofirati - udvarati se, šličuhe - klizaljke* itd.)“. Još neki od germanizama u anketi su: *kušlec - poljubac, gelender - rukohvat, šlafrok - kućni ogrtač, šilterica – kapa sa štitnikom, badekostim - kupaći kostim i špajza - ostava*. Na kraju istraživanja potvrdila se hipoteza o većem razumijevanju germanizama starije dobne skupine, odnosno manjem razumijevanju mlađih dobnih skupina. Osim podjele ispitanika u tri dobne skupine, nakon analize rezultata izabrani germanizmi također su podijeljeni u tri skupine: skupinu „poznatih germanizama“, „slabo razumljivih“ i skupinu „nerazumljivih germanizama“ u kojoj se našla samo jedna riječ (Peternac, 2013).

5. ISTRAŽIVANJE – LOKALNI GOVOR

Istraživanjem lokalnog govora našičkog kraja obuhvatila sam izvorne govornike tog područja, ali i skupinu ispitanika, studenata sa studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti. Kao odraz lokalnog govora navela sam određene riječi koje sam nerijetko mogla čuti u govoru stanovnika našičkog područja. Istražila sam razumijevanje tih riječi među četiri generacije izvornih govornika (od 11 i više godina, 15 i više godina, 20 i više godina, 50 i više godina) i generacije ispitanika neizvornih govornika (od 20 i više godina). Upitnik se sastojao od dva dijela, prvog koji je sadržavao popis od 40 riječi i drugog koji je sadržavao iste te riječi, ali u rečeničnom kontekstu. Pretpostavka je kako se razumijevanje riječi smanjuje iz generacije u

generaciju, to jest da je razumijevanje manje što su ispitanici mlađi, ali i da se razumijevanje povećava stavljanjem riječi u kontekstualni okvir.

5.1. Cilj istraživanja

Lokalni govor našičkog kraja, baš kao i svaki drugi govor, ima svoje specifičnosti. Ovim istraživanjem htjela sam uvidjeti na koji se način promjene u društvu i neminovno protjecanje vremena odražavaju na taj govor. Zanimalo me kakav je položaj izabраниh riječi među različitim generacijama izvornih govornika, ali i njihovo razumijevanje među neizvornim govornicima.

5.2. Problem istraživanja

Istraživanjem sam htjela dobiti odgovore na tri pitanja:

1. Mogu li ispitanici prepoznati značenje odabranih riječi?
2. Smanjuje li se razumijevanje riječi proporcionalno smanjivanju dobi?
3. Hoće li se razumijevanje riječi povećati stavljanjem u rečenični kontekst?

Pretpostavila sam da će određene riječi ispitanici teže razumjeti, i da će ih pokušati objasniti na asocijativan način, ali da će u rečeničnom dijelu upitnika puno lakše shvatiti njihovo značenje. Obratila sam pažnju i na to hoće li ispitanicima biti teško naći hrvatsku standardnojezičnu istovrijednicu iako znaju značenje riječi.

5.3. Hipoteze

U istraživanje sam krenula s dvije pretpostavke. Prva je da postoji razlika u razumijevanju navedenih riječi između različitih generacija, to jest da će mlađe generacije razumjeti manji broj riječi. Druga pretpostavka je da će se razumijevanje povećati stavljanjem tih riječi u kontekst.

5.3.1. Metodologija

Koristila sam kvantitativnu metodu interaktivne ankete koju sam podijelila ispitanicima. Anketa se sastojala od dva dijela: prvi dio sadržavao je popis od 40 riječi koje su karakteristične za lokalni govor našičkog kraja, a drugi dio sadržavao je iste te riječi umetnute u rečenični kontekst. Sudionici su za svaku riječ trebali napisati njezinu istoznačnicu u hrvatskom jezičnom standardu ili joj opisati značenje.

Istraživanjem su obuhvaćene četiri skupine izvornih govornika i skupina neizvornih govornika. Prva skupina imala je 20 ispitanika, bili su to školarci u petom razredu Osnovne škole Kralja Tomislava u Našicama koji pripadaju dobnoj kategoriji od 11 i više godina. Drugu skupinu činio je prvi razred gimnazije u Srednjoj školi Isidora Kršnjavoga od također 20 ispitanika koji se ubrajaju u starosnu kategoriju od 15 i više godina. Treća i četvrta skupina sastoje se svaka od 10 ispitanika, izvornih govornika, s tim da treću čini starosna dob od 20 i više godina, a četvrtu od 50 i više godina. Posljednju skupinu čini 10 studenata od 20 i više godina sa studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti. Uzorak se sastojao od sveukupno 70 ispitanika. Riječi sam izabrala prema njihovoj učestalosti korištenja u lokalnom govoru našičkog kraja, to jest one za koje smatram da se često koriste u svakodnevnom govoru.

Ključna varijabla u ovom istraživanju jest dob, jer sam htjela istražiti kakvo je poznavanje ovih riječi među različitim generacijama. Ispitivanje sam većinom provela u osnovnoj i srednjoj školi, jer mi je olakšalo prikupljanje dostatnih podataka.

5.3.2. Analiza rezultata

Sudionici su upitnike rješavali dvadesetak minuta, a pokazale su se velike razlike u razumijevanju riječi među različitim generacijama. Ispitanici su tijekom ispunjavanja ankete pokazali kako im je izazovno pronaći standardnu istovrijednicu za određene riječi. Međutim, pri analizi rezultata, one riječi koje su točno odgovorili većinom su zamijenili odgovarajućom istovrijednicom. Najbolje rezultate, odnosno razumijevanje riječi, ima najstarija generacija, a najslabije najmlađa generacija. Rezultate izvornih govornika iz Našica analizirala sam odvojeno od rezultata ispitanika s Fakulteta političkih znanosti.

Najmlađa generacija ispitanika od 11 i više godina najbolje je znala značenje riječi *gužvara*, *kapija*, *kašika*, *lojtra*, *patike*, *pertle*, *peškir*, *rifle* i *šukare*. Ostale riječi razumjeli su vrlo slabo. Ispitanici od 15 i više godina najbolje su razumjeli riječi *gužvara*, *kapija*, *kašika*, *lojtra*, *patike*, *pertle*, *peškir*, *rena*, *rifle*, *sirće* i *šarafciger*. Skupina od 20 i više godina stopostotno je razumjela gotovo polovicu riječi, dok je najstarija generacija ispitanika sve riječi osim *oroz* riješila s 90% i 100% točnošću.

Tablica 1: Prikaz rezultata za četiri generacije izvornih govornika (60 ispitanika)

RIJEČ	ZNAČENJE RIJEČI	RAZUMIJEVANJE
aldomaš	čaćenje nakon sklopljena ili obavljena posla [čaćenje pićem]	26 (43,3%)
bećar	mladi neženja, momak, samac, veseljak, sklon piću, jelu, veselju i ženama; bekrija, lola	47 (78,3%)
bent	pregrada na vodotoku koja zadržava vodu; pojas zemlje i sl. nasut i izdignut nad razinu vode; nasip	21 (35%)
čokanj	staklena trbušasta bočica s proširenim grlicem iz koje se pije šljivovica; čokalj, čokan, fićok, frakl, mjerica, sajtluk	34 (56,7%)
divaniti	govoriti, razgovarati, pričati	32 (53,3%)
đeram	rašljast stup na kojem je položena dugačka motka s utegom na stražnjoj i s kablom na prednjoj strani (radi lakšeg izvlačenja vode iz zdenca); bunar s đermom	36 (60%)

firanga	ukrasna tkanina koja se vješa na prozor; zavjesa, zastor, stora, firhang	42 (70%)
gužvara	pita kojoj se razvučeno tijesto ne savija već gužva u kolutove [kolač, makovnjača, orahnjača; gužva, zastoj..]	57 (95%)
hoklica	niska stolica bez naslona	41 (68,3%)
kapija	velika ulazna vrata (u kuću, dvorište, grad); ograda	58 (96,7%)
kašika	žlica	57 (95%)
kecelja	dio odjeće, oblači se preko uobičajene odjeće kao zaštita od nečistoće; pregača, šircl	18 (30%)
kirvaj	crkveni god; proštenje [kirbaj]	47 (78,3%)
kredenc	kuhinjski ormar za posude i kuhinjski pribor	39 (65%)
lojtra	ljestve	56 (93,3%)
marva	volovi za vuču, tegleće životinje; marha, stoka	26 (43,3%)
oroz	pijetao	25 (41,7%)
patike	sportska, gimnastička papuča; tenisica	56 (93,3%)
pendžer	prozor	38 (63,3%)
pertla	vrpca, uzica za vezanje cipela; vezica, žniranac, špigeta	56 (93,3%)
peškir	komad tkanine (od platna, fortira) za brisanje ruku, lica i tijela; ručnik, šugaman	57 (95%)
počne	papuče	27 (45%)
ponjava	prostirač domaćeg tkanja izrađen od raznobojnih krpa, pokrivač, plahta	25 (41,7%)
rajnljka	lonac, posuda	45 (75%)
rajsengla	pribadača [rajsnegla]	21 (35%)
rasukač	valjak za tijesto [oklagija]	31 (51,7%)
reana	zatvoreni dio štednjaka u kojem se peku namirnice; pećnica, ror	51 (85%)
rifle	hlače od traperera; traperice	55 (91,7%)
sirće	ocat, kvasina	48 (80%)
sokak	manja, uža ulica ili prolaz	30 (50%)
šalokatre	drveni kapci na prozorima [šalukatre]	31 (51,7%)
šamac	kanal	42 (70%)
šamljca	mala klupica za sjedenje	21 (35%)
šarafciger	odvijlač	54 (90%)

šor	široka ulica u ravničarskom naselju [kraj]	25 (41,7%)
špigl	ogledalo, zrcalo	36 (60%)
štijarica	alatka za vrt [ašov]	43 (71,7%)
šukare	ručna teretna kolica s jednim kotačem i dvije ručke za guranje; tačke, tragače, kolica	57 (95%)
trenica	pomagalo s oštricom po kojem se povlači glava kupusa ili čega drugog i usitnjuje; ribež	24 (40%)
zaperak	manji struk ili izdanak kukuruza ili druge biljke koji raste uz glavni	19 (31,7%)

Izvor: autor

Tablica 2: Prikaz razumijevanja riječi kod četiri generacije izvornih govornika (60 ispitanika)

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE			
	11 i više godina (20 ispitanika)	15 i više godina (20 ispitanika)	20 i više godina (10 ispitanika)	50 i više godina (10 ispitanika)
aldomaš	1	11	5	9
bećar	13	12	10	9
bent	0	9	2	10
čokanj	2	16	7	9
divaniti	2	13	7	10
đeram	1	17	9	9
firanga	7	17	8	10
gužvara	17	20	10	10
hoklica	5	16	10	10
kapija	18	20	10	10
kašika	17	20	10	10
kecelja	1	3	5	9
kirvaj	9	19	10	9
kredenc	6	15	8	10
lojtra	16	20	10	10
marva	0	8	8	10
oroz	5	10	2	8
patike	16	20	10	10
pendžer	7	14	7	10
pertla	16	20	10	10
peškir	17	20	10	10
počne	2	10	5	10
ponjava	3	10	2	10
rajnlika	7	18	10	10

rajsengla	0	9	2	10
rasukač	3	10	8	10
terna	12	20	10	9
rifle	15	20	10	10
sirće	8	20	10	10
sokak	2	11	8	9
šalokatre	3	10	9	9
šamac	6	16	10	10
šamlica	1	2	8	10
šarafciger	14	20	10	10
šor	0	8	7	10
špihl	4	14	8	10
štijarica	9	16	9	9
šukare	19	18	10	2
trenica	0	12	2	10
zaperak	2	5	3	9

Izvor: autor

Rezultate ove četiri generacije ispitanika nakon analize podijelila sam u tri skupine:

Riječi koje je razumjelo više od 50 ispitanika svrstala sam u prvu skupinu poznatih riječi našičkog lokalnog govora. U njoj se nalaze riječi *gužvara, kapija, kašika, lojtra, patike, pertla, peškir, rerna, rifle, šarafciger i šukare*.

Druga skupina su riječi koje je znalo od 20 do 50 ispitanika, i to su slabije poznate riječi *aldomaš, bećar, bent, čokanj, divaniti, đeram, firanga, hoklica, kirvaj, kredenc, marva, oroz, pendžer, počne, ponjava, rajnluka, rajsengla, rasukač, sirće, sokak, šalokatre, šamac, šamlica, šor, špihl, štijarica i trenica*.

Posljednjoj skupini slabo poznatih riječi, koje je znalo manje od 20 ispitanika, pripale su samo dvije riječi - *kecelja i zaperak*.

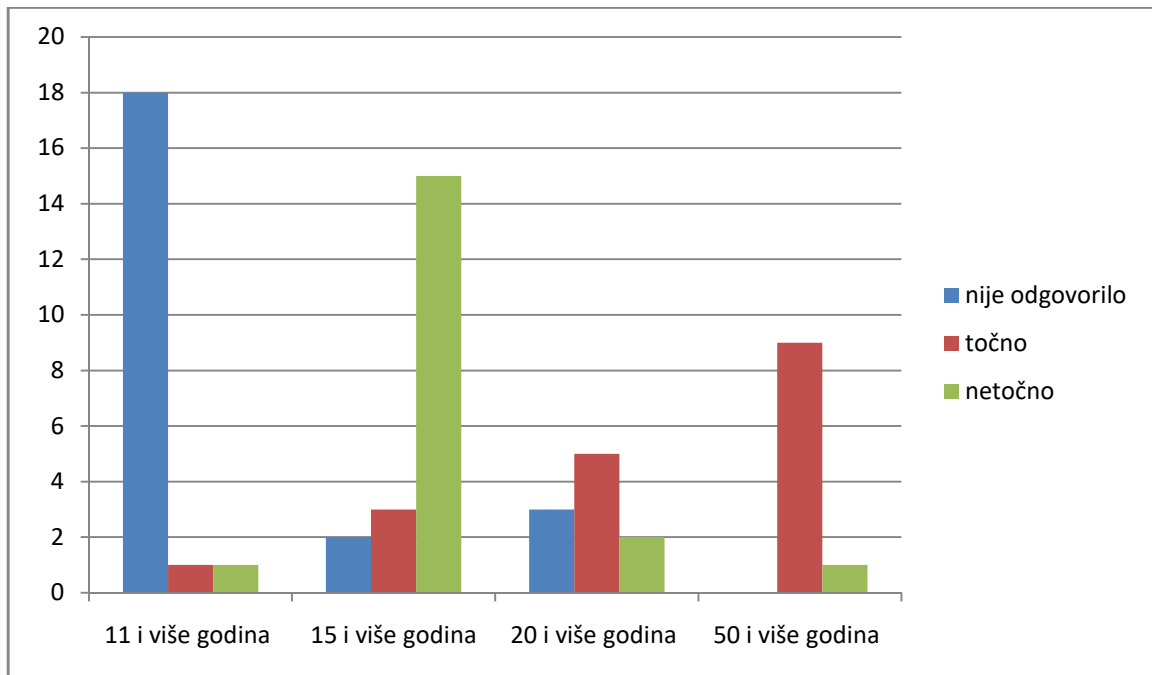
Tablica 3: Prikaz razumijevanja riječi *kecelja* među različitim generacijama ispitanika

DOB	kecelja		
	nije odgovorilo	točno	netočno
11 i više godina	18	1	1
15 i više godina	2	3	15
20 i više godina	3	5	2
50 i više godina	0	9	1

Izvor: autor

Ispitanici čiji su odgovori svrstani u kategoriju netočno, za riječ *kecelja* ponudili su odgovore *začin; vrećica, torba ili pletena korpa, prečica; kesica, torba i zaprega*.

Slika 2: Prikaz razumijevanja riječi *kecelja* među različitim generacijama ispitanika

Izvor: autor

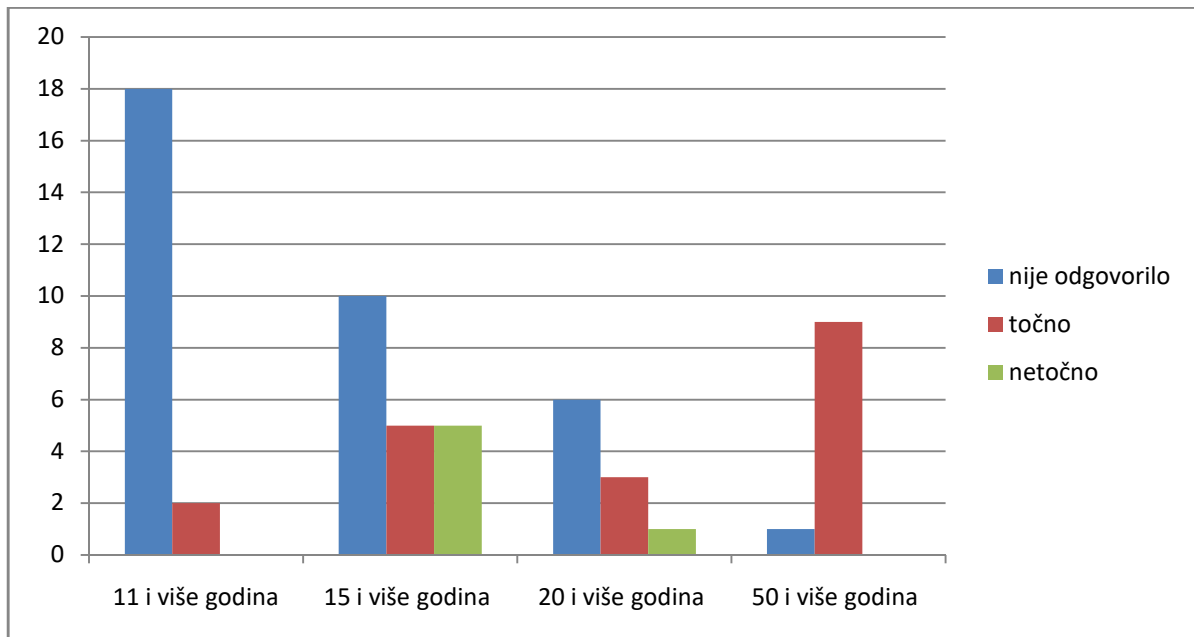
Tablica 4: Prikaz razumijevanja riječi *zaperak* među različitim generacijama ispitanika

DOB	zaperak		
	nije odgovorilo	točno	netočno
11 i više godina	18	2	0
15 i više godina	10	5	5
20 i više godina	6	3	1
50 i više godina	1	9	0

Izvor: autor

Ispitanici čiji su odgovori smješteni u kategoriju netočno, za riječ *zaperak* ponudili su odgovore *umak* i *perina*.

Slika 3: Prikaz razumijevanja riječi *zaperak* među različitim generacijama ispitanika

Izvor: autor

5.3.3. Analiza rezultata najmlađe generacije

U ovoj skupini (11 i više godina) niti jednu riječ nisu točno odgovorili svi ispitanici. Najbliže tome približila se riječ *šukare* koju je razumjelo 19 od 20 ispitanika. Više od polovice ispitanika ispravno je napisalo značenje riječi *bećar*, *gužvara*, *kapija*, *kašika*, *lojtra*, *patike*, *pertle*, *peškir*, *terna*, *rifle*, *šarafciger* i *šukare*. Vjerojatno je da su to one riječi koje oni i dalje čuju u svakodnevnom govoru svojih roditelja, baka i djedova. Niti jedan ispitanik u ovoj skupini nije znao značenje riječi *bent*, *marva*, *rajsengla*, *šor* i *trenica*.

5.4. Analiza rezultata generacije od 15 i više godina

Rezultati ove generacije mogu se podijeliti na tri skupine:

Riječi koje prepoznaju svih 20 ispitanika: *gužvara*, *kapija*, *kašika*, *lojtra*, *patike*, *pertle*, *peškir*, *terna*, *rifle*, *sirće* i *šarafciger*. Druga skupina su riječi koje prepoznaje 10 i više ispitanika: *aldomaš*, *bećar*, *čokanj*, *divaniti*, *đeram*, *firanga*, *hoklica*, *kirvaj*, *kredenc*, *oroz*, *pendžer*, *počne*, *ponjava*, *rajnlika*, *rasukač*, *sokak*, *šalokatre*, *šamac*, *špigl*, *štijarica*, *šukare* i

trenica. Treću skupinu čine riječi čije značenje razumije manje od 10 ispitanika ove skupine i to su: *bent, kecelja, marva, rajsengla, šamlica, šor* i *zaperak*.

5.4.1. Analiza rezultata generacije od 20 i više godina

U ovoj skupini gotovo polovicu riječi točno su razumjeli svi ispitanici. Ostale riječi - *aldomaš, čokanj, divaniti, đeram, firange, kecelja, kredenc, marva, pendžer, počne, rasukač, sokak, šalokatre, šamlica, šor, špihl, štjarica* - znalo je od 50 do 90% ispitanika. Najslabiji rezultati su za riječi *bent, oroz, ponjava, rajsengla, trenica* i *zaperak*, njih je razumjelo 20-30% sudionika.

5.4.2. Analiza rezultata generacije od 50 i više godina

Više od polovicu riječi - njih 28 od 40 - razumjeli su svi ispitanici ove skupine. Samo jednu riječ – *oroz* - odgovorilo je točno osam od deset ispitanika, a sve ostale riječi točno je razumjelo 90% ispitanika.

5.4.3. Najzanimljiviji rezultati

Najbolje razumijevanje riječi pokazala je skupina ispitanika od 50 i više godina, a najslabije skupina od 11 i više godina. Niti jedan ispitanik najmlađe skupine nije znao značenje riječi *bent, marva, rajsengla, šor* i *trenica*. Ispitanici ove skupine također su ponudili zanimljive, ali i netočne odgovore za riječ *đeram* i *divaniti*. Jedan ispitanik odgovorio je točno, a ostala ponuđena objašnjenja bila su *đem* i *derati se*. Što se tiče riječi *divaniti*, dvoje ispitanika odgovorilo je točno, ali poneki su odgovarali i s *diviti se, odmarati* i *uživati*. Riječ *šamac* troje ispitanika razumjelo je kao *čamac*, a jedan kao *brodić*. Jedan ispitanik riječ *firange* zamijenio je riječju *prsti*, što je zanimljivo jer se vjerojatno vodio sličnošću s engleskom riječju *fingers*. Riječ *šor* jedan ispitanik zamijenio je riječju *gospodin*, vjerojatno iz dalmatinskog *šjor*; a drugi ispitanik ovu riječ opisao je kao *borba (šora)*, što je zapravo slengovski izraz.

Najzanimljiviji odgovor iz skupine od 15 i više godina jest opis jednog sudionika koji je riječ *gužvara* opisao kao - *tradicionalno jelo koje se priprema na pogrebima*. S obzirom na to da sam uz anketu objasnila kako je moguće opisati riječi na svoj način ovo sam smatrala točnim odgovorom, jer *gužvara* jest tradicionalno slavonsko jelo i većinom se pravi na karminama nakon sprovoda. Nekoliko ispitanika riječ *zaperak* razumjelo je kao *umak* što je moguće da se radi o zvučnoj asocijaciji prema riječi *zapržak*. Jedan ispitanik iz skupine od 20 i više godina kao objašnjenje ponudio je riječ *perina* što je moguća asocijacija prema slogu *per*. Za riječ *rasukač* pojavili su se i odgovori *kajiš*, *remen*. Kod riječi *bent* pojavio se odgovor *stup*. Čak 13 ispitanika riječ *kecelja* zamijenilo je riječju *vrećica*, što je netočno, ali vjerojatno je došlo od asocijativne povezanosti s riječju *kesa*. Za ovu riječ bili su još ponuđeni i odgovori *torba* i *prećica*. Jedan ispitanik riječ *marva* opisao je s *ekipa*. Što se tiče skupine od 20 i više godina, oni su za riječ *marva* također ponudili alternativna objašnjenja - *pogrdan opis za nekoga koga smatramo lošim*; *bagra*, *skupina ljudi (u negativnom smislu)*. Skupina od 20 i više godina riječ *gužvara* zamjenjivala je s *gužvom* što je također slengovski izraz. *Bent* su opisivali kao *most*, *zid*, *pozornicu*, *povišenje između kolnika i pločnika*, a samo dvoje ispitanika znalo je ispravno značenje nasip. Najstarija generacija sve riječi znala je s 90-100% točnošću, osim riječi *oroz* koju je znalo 80% ispitanika.

Općenito, sve četiri generacije najmaštovitije opise dale su za riječi *aldomaš* i *bećar*. *Aldomaš* je tako opisivao kao: *čašica povodom obavljenog posla, kad se rodi dijete, čašćenje prijatelja nakon kupovine auta, kad netko kupi auto pa ga rodbina dođe vidjet, kada pozovemo susjede na slavlje zbog nove stvari*. *Bećar* je pak: *veseljak; faca u selu; veliki čovjek; Slavonac; slavonski čiko što pleše; ladiesman; slavonac s ruralnog područja (alkos); ženskar; čovjek koji voli žene, piće, glazbu i život; slavonski zavodnik i seoski nestašni dečko*.

5.5. Analiza rezultata ispitanika s Fakulteta političkih znanosti

Skupina od deset ispitanika sa studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti služila je kao svojevrsna kontrolna skupina ispitanicima iz Našica. U podjeli anketa vodila sam računa o tome da među ispitanicima ne bude onih iz područja Slavonije. Ispitanici su uglavnom bili iz Zagreba i okolice te kajkavskog govornog područja (Varaždin, Novi Marof). U slučaju da

su ispitanici sa studija novinarstva razumjeli značenje riječi to pokazuje da izvorni govornici uistinu koriste ove riječi te da su ih tako neizvorni govornici imali priliku čuti.

Rezultate sam podijelila u tri skupine. Riječi čije je razumijevanje znalo više od pedeset posto ispitanika: *bećar, kašika, lojtra, patike, peškir, rerna, šarafciger, špiگل, kapija, kredenc, pendžer, pertla, rifle, gužvara i firange*. Pretpostavljam da su to riječi koje izvorni govornici i dalje aktivno koriste u razgovoru s neizvornim govornicima te su zbog toga razumjeli značenje. Osim toga, riječi *lojtra, rerna, šarafciger* i *špiگل* karakteristične su ne samo za slavonsko, nego i za kajkavsko govorno područje gdje ih se i danas aktivno koristi tako da nije čudno da su ih ispitanici dobro razumjeli. Ostale riječi - *aldomaš, bent, čokanj, divaniti, đeram, hoklica, kecelja, kirvaj, marva, oroz, ponjava, rajnlika, rajsengla, rasukač, sirće, sokak, šalokatre, šamllica, šor, štijarica* i *zaperak* - razumjelo je manje od pedeset posto ispitanika, a riječi *počne, šamac, šukare* i *trenica* nije razumio niti jedan ispitanik.

Nekoliko ispitanika riječ *sirće* opisivalo je kao *sir* ili *neki mliječni proizvod*, vjerojatno zbog asocijativnosti. Ista stvar dogodila se i s riječju *trenica* gdje je ponuđen odgovor *trenirka*. Najzanimljiviji rezultat jest za riječi *šamac* koji je opisan kao *muškarac koji nije u vezi*, i *šamllica* - *žena koja nije u vezi*.

Tablica 5: Prikaz rezultata za ispitanike s Fakulteta političkih znanosti (10 ispitanika)

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE
aldomaš	2 (20%)
bećar	10 (100%)
bent	1 (10%)
čokanj	4 (40%)
divaniti	4 (40%)
đeram	1 (10%)
firanga	6 (60%)
gužvara	7 (70%)
hoklica	2 (20%)
kapija	8 (80%)
kašika	10 (100%)
kecelja	4 (40%)
kirvaj	4 (40%)
kredenc	8 (80%)
lojtra	10 (100%)
marva	2 (20%)
oroz	1 (10%)
patike	10 (100%)
pendžer	8 (80%)

pertla	8 (80%)
peškir	10 (100%)
počne	0 (0%)
ponjava	2 (20%)
rajnlika	4 (40%)
rajsengla	3 (30%)
rasukač	2 (20%)
rena	10 (100%)
rifle	8 (80%)
sirće	3 (30%)
sokak	2 (20%)
šalokatre	2 (20%)
šamac	0 (0%)
šamlica	1 (10%)
šarafciger	10 (100%)
šor	2 (20%)
špihl	10 (100%)
štijarica	3 (30%)
šukare	0 (0%)
trenica	0 (0%)
zaperak	2 (20%)

Izvor: autor

5.5.1. Prikaz rezultata razumijevanja s kontekstom

Analiza rezultata kontekstualnih anketa četiri generacije izvornih govornika pokazala je rast razumijevanja u svim slučajevima osim riječi - *gužvara*, *kapija*, *kirvaj*, *patike*, *pertla*, *šarafciger* i *šukare* - gdje se može vidjeti smanjenje. Radi se o malom smanjenju razine razumijevanja, s tim da najveće smanjenje ima riječ *šukare*. Nju je u prvom dijelu upitnika razumjelo 57 ispitanika da bi se u drugom dijelu ta vrijednost smanjila na 52 ispitanika.

Smanjenje razumijevanja pripisujem mogućem nedovoljno jasnom formuliranju rečenica pri kreiranju upitnika, ali i dekoncentriranosti ispitanika pri rješavanju, ipak, sveukupno gledajući razina razumijevanja kod četiri generacije izvornih govornika povećala se nakon stavljanja riječi u kontekst.

Tablica 6: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi izvan i unutar konteksta za četiri generacije izvornih govornika (60 ispitanika)

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE	RAZUMIJEVANJE S KONTEKSTOM
aldomaš	26 (43,3%)	36 (60%)
bećar	47 (78,3%)	52 (86,7%)
bent	21 (35%)	22 (36,7%)
čokanj	34 (56,7%)	42 (70%)
divaniti	32 (53,3%)	42 (70%)
đeram	36 (60%)	46 (76,7%)
firanga	42 (70%)	55 (91,7%)
gužvara	57 (95%)	56 (93,3%)
hoklica	41 (68,3%)	50 (83,3%)
kapija	58 (96,7%)	56 (93,3%)
kašika	57 (95%)	59 (98,3%)
kecelja	18 (30%)	49 (81,7%)
kirvaj	47 (78,3%)	43 (71,7%)
kredenc	39 (65%)	46 (76,7%)
lojtra	56 (93,3%)	58 (96,7%)
marva	26 (43,3%)	39 (65%)
oroz	25 (41,7%)	51 (85%)
patike	56 (93,3%)	53 (88,3%)
pendžer	38 (63,3%)	53 (88,3%)
pertla	56 (93,3%)	54 (90%)
peškir	57 (95%)	58 (96,7%)
počne	27 (45%)	47 (78,3%)
ponjava	25 (41,7%)	49 (81,7%)
rajnlika	45 (75%)	47 (78,3%)
rajsengla	21 (35%)	50 (83,3%)
rasukač	31 (51,7%)	49 (81,7%)
rena	51 (85%)	54 (90%)
rifle	55 (91,7%)	58 (96,7%)
sirće	48 (80%)	49 (81,7%)
sokak	30 (50%)	31 (51,7%)
šalokatre	31 (51,7%)	43 (71,7%)
šamac	42 (70%)	45 (75%)
šamlica	21 (35%)	40 (66,7%)
šarafciger	54 (90%)	53 (88,3%)
šor	25 (41,7%)	41 (68,3%)
špihl	36 (60%)	50 (83,3%)
štijarica	43 (71,7%)	44 (73,3%)
šukare	57 (95%)	52 (86,7%)
trenica	24 (40%)	43 (71,7%)
zaperak	19 (31,7%)	21 (35%)

Izvor: autor

5.5.2. Analiza usporedbe rezultata najmlađe generacije

Kod najmlađe generacije ispitanika za većinu riječi, nakon što su se umetnule u rečenični kontekst, pokazalo se povećanje razumijevanja. Povećanje se vidjelo kod 29 od 40 riječi, šest riječi - *bent*, *kirvaj*, *marva*, *sokak*, *šamac* i *šarafciger* ostale su na istim vrijednostima, dok se za riječi - *gužvara*, *kapija*, *patike*, *šukare* i *zaperak* pokazalo smanjenje razumijevanja. Najveći rast razumijevanja bio je za riječ *rajsengla* koju u prvom dijelu ankete nije razumio niti jedan ispitanik najmlađe generacije, dok je u drugom dijelu ovu riječ razumjelo čak 14 ispitanika.

Tablica 7: Prikaz usporedbe rezultata najmlađe generacije

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE	RAZUMIJEVANJE S KONTEKSTOM
aldomaš	1	4
bećar	13	14
bent	0	0
čokanj	2	3
divaniti	2	6
đeram	1	6
firanga	7	16
gužvara	17	16
hoklica	5	11
kapija	18	16
kašika	17	19
kecelja	1	9
kirvaj	9	9
kredenc	6	8
lojtra	16	18
marva	0	0
oroz	5	13
patike	16	14
pendžer	7	14
pertla	16	17
peškir	17	19
počne	2	9
ponjava	3	12
rajnlika	7	9
rajsengla	0	14
rasukač	3	11
rerna	12	15
rifle	15	19

sirće	8	10
sokak	2	2
šalokatre	3	5
šamac	6	6
šamlica	1	4
šarafciger	14	14
šor	0	4
špihl	4	10
štijarica	9	10
šukare	19	15
trenica	0	6
zaperak	2	0

Izvor: autor

5.5.3. Analiza usporedbe rezultata generacije od 15 i više godina

Nakon analize rezultata za ovu generaciju pokazalo se povećanje razumijevanja za 26 riječi. Njih čak 13 - *gužvara, kapija, kašika, kirvaj, lojtra, patike, peškir, rerna, rifle, sirće, sokak, šarafciger* i *šukare* - ostalo je na istoj vrijednosti, s tim da su riječi *gužvara, kapija, kašika, lojtra, patike, peškir, rerna, rifle, sirće* i *šarafciger* samo zadržale svoju razinu stopostotnog razumijevanja koje su imale i u prvoj anketi. Smanjenje razumijevanja s 20 na 18 ispitanika pojavilo se u slučaju riječi *pertle*, dok je riječ *kecelja* imala rekordan rast razumijevanja s troje na dvadeset ispitanika nakon stavljanja u kontekst.

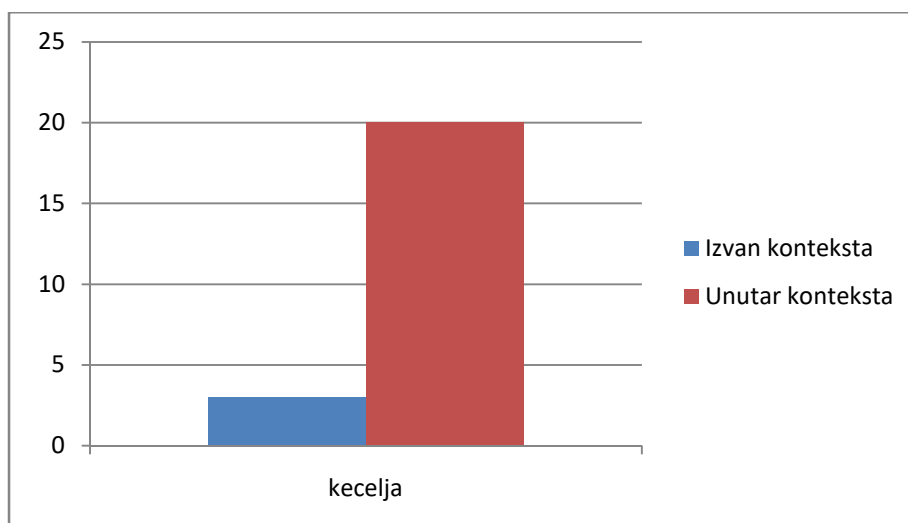
Tablica 8: Prikaz usporedbe rezultata generacije od 15 i više godina

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE	RAZUMIJEVANJE S KONTEKSTOM
aldomaš	11	17
bećar	12	19
bent	9	10
čokanj	16	20
divaniti	13	20
đeram	17	20
firanga	17	20
gužvara	20	20
hoklica	16	19
kapija	20	20
kašika	20	20
kecelja	3	20
kirvaj	19	19
kredenc	15	18
lojtra	20	20

marva	8	19
orož	10	20
patike	20	20
pendžer	14	20
pertla	20	18
peškir	20	20
počne	10	20
ponjava	10	20
rajnlika	18	20
rajsengla	9	19
rasukač	10	19
terna	20	20
rifle	20	20
sirće	20	20
sokak	11	11
šalokatre	10	19
šamac	16	20
šamljica	2	16
šarafciđer	20	20
šor	8	18
špiđl	14	20
štijarica	16	17
šukare	18	18
trenica	12	19
zaperak	5	6

Izvor: autor

Slika 4: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi *kecelja*

Izvor: autor

5.6. Analiza usporedbe rezultata za generaciju od 20 i više godina

U ovom slučaju pokazalo se povećanje razumijevanja za 21 riječ. Njih čak 15 - *bećar, gužvara, hoklica, kapija, kašika, lojtra, patike, pertle, peškir, rajnluka, rerna, rifle, sirće, sokak* i *šamac* - ostalo je na istoj vrijednosti, s tim da su sve te riječi osim *sokak* već imale maksimalno razumijevanje i u prijašnjoj anketi bez konteksta. Smanjenje razumijevanja primijetila sam kod četiri riječi - *kirvaj, šarafciger, štiarica* i *šukare*. Dvije riječi - *oroz* i *rajsengla* - pokazale su najveći rast razumijevanja. Naime, u prvoj anketi razumjelo ih je samo dvoje od desetero ispitanika, a u drugoj, nakon stavljanja u kontekst, razumjeli su ih svi ispitanici.

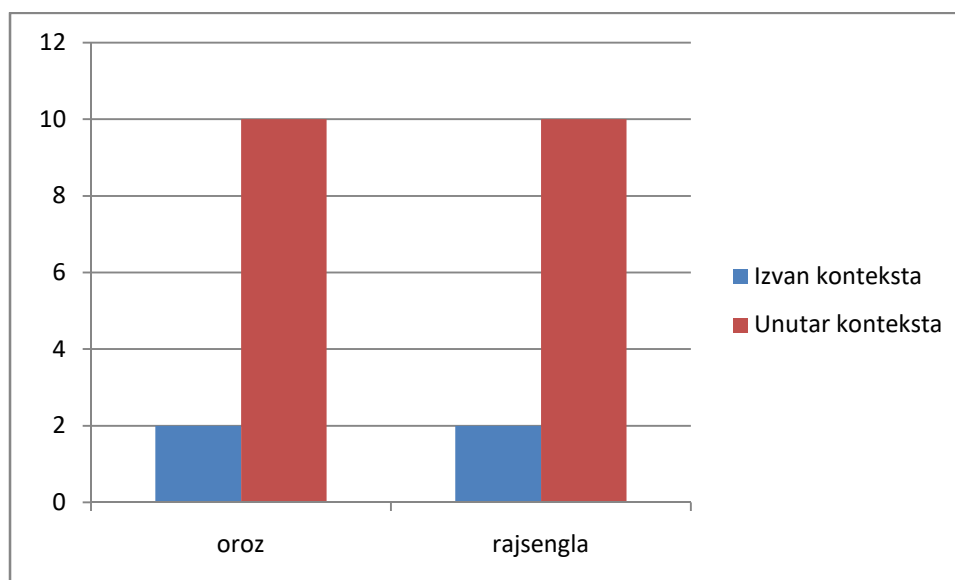
Tablica 9: Prikaz usporedbe rezultata za generaciju od 20 i više godina

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE	RAZUMIJEVANJE S KONTEKSTOM
aldomaš	5	6
bećar	10	10
bent	2	3
čokanj	7	10
divaniti	7	8
đeram	9	10
firanga	8	9
gužvara	10	10
hoklica	10	10
kapija	10	10
kašika	10	10
kecelja	5	10
kirvaj	10	6
kredenc	8	10
lojtra	10	10
marva	8	10
oroz	2	10
patike	10	10
pendžer	7	9
pertla	10	10
peškir	10	10
počne	5	10
ponjava	2	8
rajnluka	10	10
rajsengla	2	10
rasukač	8	9
rerna	10	10

rifle	10	10
sirće	10	10
sokak	8	8
šalokatre	9	10
šamac	10	10
šamlica	8	10
šarafciger	10	9
šor	7	10
špihl	8	10
štijarica	9	8
šukare	10	9
trenica	2	9
zaperak	3	5

Izvor: autor

Slika 5: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi *oroz* i *rajsengla*

Izvor: autor

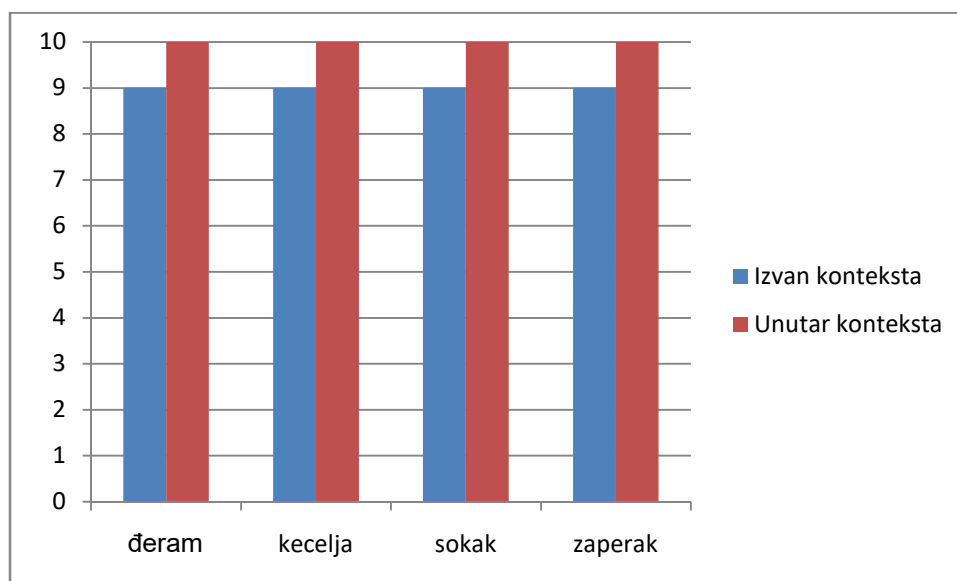
5.6.1. Analiza usporedbe rezultata za generaciju od 50 i više godina

Kod najstarije generacije ispitanika porast razumijevanja pronađen je samo kod četiri riječi - *deram*, *kecelja*, *sokak* i *zaperak*, i u sva četiri slučaja porast vrijednosti jest s devet na deset. Čak 22 riječi zadržale su istu razinu razumijevanja i to su većinom riječi koje su i u anketi bez konteksta imale stopostotno razumijevanje. Ono što je zanimljivo jest 14 riječi za koje sam pri analizi pronašla pad razine razumijevanja, ali radi se većinom o smanjenju s deset na devet ispitanika.

Tablica 10: Prikaz usporedbe rezultata za generaciju od 50 i više godina

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE	RAZUMIJEVANJE S KONTEKSTOM
aldomaš	9	9
bećar	9	9
bent	10	9
čokanj	9	9
divaniti	10	8
đeram	9	10
firanga	10	10
gužvara	10	10
hoklica	10	10
kapija	10	10
kašika	10	10
kecelja	9	10
kirvaj	9	9
kredenc	10	10
lojtra	10	10
marva	10	10
oroz	8	8
patike	10	9
pendžer	10	10
pertla	10	9
peškir	10	9
počne	10	8
ponjava	10	9
rajnlika	10	8
rajsengla	10	7
rasukač	10	10
rena	9	9
rifle	10	9
sirće	10	9
sokak	9	10
šalokatre	9	9
šamac	10	9
šamlica	10	10
šarafciger	10	10
šor	10	9
špihl	10	10
štijarica	9	9
šukare	10	10
trenica	10	9
zaperak	9	10

Slika 6: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi *đeram*, *kecelja*, *sokak* i *zaperak*

Izvor: autor

5.6.2. Analiza usporedbe rezultata ispitanika s Fakulteta političkih znanosti

Što se tiče ispitanika s Fakulteta političkih znanosti, povećanje razumijevanja pokazalo se kod 27 riječi, a najveće povećanje imale su riječi *oroz* i *počne*. Riječi *bećar*, *bent*, *kašika*, *kredenc*, *lojtra*, *patike*, *verna*, *rifle*, *šarafciger*, *špiگل* i *šukare* zadržale su istu razinu razumijevanja, s tim da niti jedan ispitanik kroz obje ankete nije znao odrediti značenje riječi *šukare*. Kod riječi *peškir* i *sokak* uočila sam smanjenje razine razumijevanja u drugoj anketi.

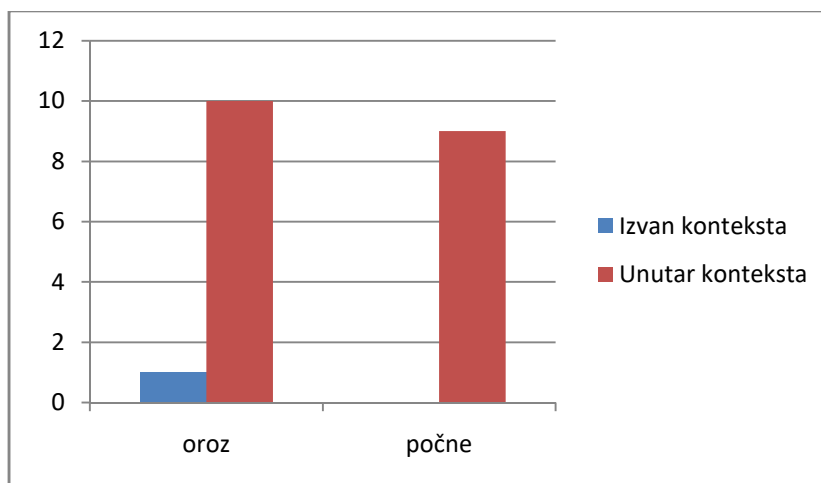
Tablica 11: Prikaz usporedbe rezultata ispitanika s Fakulteta političkih znanosti

RIJEČ	RAZUMIJEVANJE	RAZUMIJEVANJE S KONTEKSTOM
aldomaš	2 (20%)	3
bećar	10 (100%)	10
bent	1 (10%)	1
čokanj	4 (40%)	8
divaniti	4 (40%)	9
đeram	1 (10%)	6
firanga	6 (60%)	10
gužvara	7 (70%)	8
hoklica	2 (20%)	8
kapija	8 (80%)	10

kašika	10 (100%)	10
kecelja	4 (40%)	8
kirvaj	4 (40%)	6
kredenc	8 (80%)	8
lojtra	10 (100%)	10
marva	2 (20%)	6
oroz	1 (10%)	10
patike	10 (100%)	10
pendžer	8 (80%)	10
pertla	8 (80%)	10
peškir	10 (100%)	9
počne	0 (0%)	9
ponjava	2 (20%)	10
rajnljka	4 (40%)	10
rajsengla	3 (30%)	10
rasukač	2 (20%)	8
terna	10 (100%)	10
rifle	8 (80%)	8
sirće	3 (30%)	10
sokak	2 (20%)	1
šalokatre	2 (20%)	10
šamac	0 (0%)	3
šamlica	1 (10%)	8
šarafciger	10 (100%)	10
šor	2 (20%)	9
špiql	10 (100%)	10
štijarica	3 (30%)	8
šukare	0 (0%)	0
trenica	0 (0%)	8
zaperak	2 (20%)	4

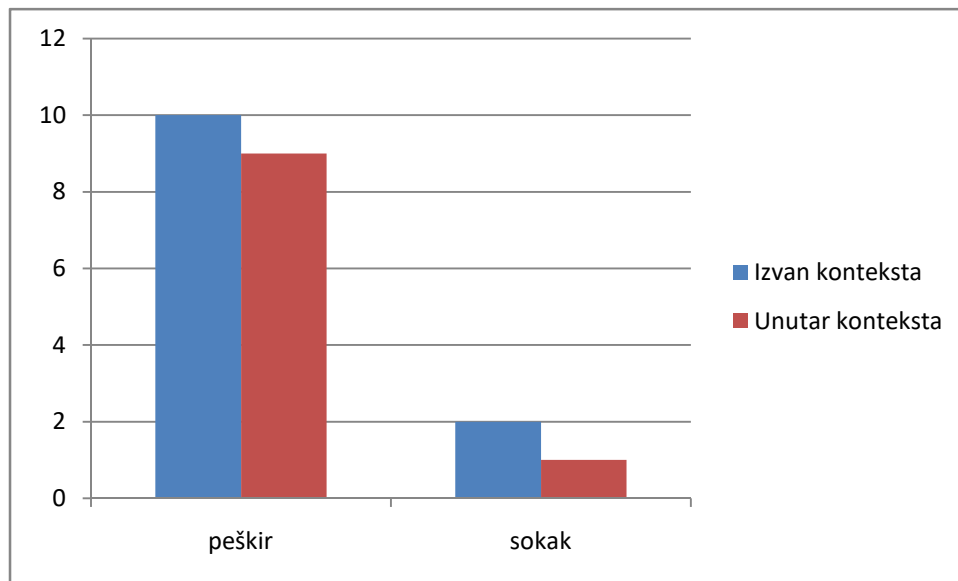
Izvor: autor

Slika 7: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi *oroz* i *počne*

Izvor: autor

Slika 8: Prikaz usporedbe razumijevanja riječi *peškir* i *sokak*

Izvor: autor

5.6.3. Zaključak istraživanja

Nakon analize rezultata obje ankete, to jest svih 70 ispitanika došla sam do odgovora na pitanja koja sam postavila na početku istraživanja, ali i do potvrde svojih pretpostavki. Pokazalo se kako se razumijevanje riječi uistinu smanjuje proporcionalno smanjenju dobi ispitanika. Ispitanici s 50 i više godina imali su najbolje rezultate, odnosno najviše su razumjeli značenje navedenih riječi. Nasuprot tome, najmlađi ispitanici, od 11 i više godina, najslabije su razumjeli iste te riječi. Baš takvi rezultati pokazali su se i velikogoričkom istraživanju gdje se također potvrdila hipoteza o većem razumijevanju germanizama starije dobne skupine, odnosno manjem razumijevanju mlađih dobnih skupina. Istraživanjem sam potvrdila i drugu pretpostavku da će razumijevanje riječi rasti nakon stavljanja u kontekst. Analiza rezultata kontekstualnih anketa četiri generacije izvornih govornika pokazala je rast razumijevanja u svim slučajevima osim riječi - *gužvara*, *kapija*, *kirvaj*, *patike*, *pertla*, *šarafciger* i *šukare* - gdje se može vidjeti smanjenje. Radi se o malom smanjenju razine razumijevanja, s tim da najveće smanjenje ima riječ *šukare*. Taj pad razumijevanja pripisujem mogućem nedovoljno jasnom formuliranju rečenica i dekoncentraciji ispitanika pri ispunjavanju upitnika.

Za ispitanike s Fakulteta političkih znanosti, povećanje razumijevanja pokazalo se kod 27 riječi, a najveće povećanje imale su riječi *oroz* i *počne*. Kod riječi *peškir* i *sokak* uočila sam smanjenje razine razumijevanja, a niti jedan ispitanik kroz obje ankete nije znao odrediti značenje riječi *šukare*.

Ispitanici su tokom rješavanja anketa komentirali kako im je izazovno pronaći standardnu istovrijednicu za određene riječi. Smatram da je razlog tomu da su ispitanicima te riječi u potpunosti prirodne i ne gledaju ih kao nestandardne pa moraju posvetiti određeno vrijeme da bi se sjetili standardne riječi. Općenito gledajući može se primijetiti da skupine ispitanika mlađe od 50 i više godina slabije znaju riječi koje im ne služe u svakodnevnom životu. Primjerice, niti jedan ispitanik najmlađe skupine nije znao značenje riječi *bent*, *marva*, *rajsengla*, *šor* i *trenica*. Manje od 10 ispitanika skupine od 15 i više godina razumjelo je riječi *bent*, *kecelja*, *marva*, *rajsengla*, *šamlica*, *šor* i *zaperak*. Što se tiče generacije od 20 i više godina, kod njih su najslabiji rezultati za riječi *bent*, *oroz*, *ponjava*, *rajsengla*, *trenica* i *zaperak*, naime, njih je razumjelo 20-30% sudionika. Tu se može vidjeti sličnost s zaključkom dubrovačkog istraživanja, jer se usitinu pokazuje kako:

određene leksičke sastavnice promatranog izričaja doista ne mogu odolijevati suvremenim tendencijama i zahtjevima modernog društva, te se kao otegotni faktor u komunikacijskom procesu gube i nestaju, dok su se pojedini leksemi u svakodnevnoj uporabi posve očuvali i pridonose održanju tradicionalnih jezičnih posebnosti (Lovrić-Jović, Maslek, 2004: 140).

U analizi rezultata pronašla sam vrlo kreativne odgovore, a sve četiri generacije najmaštovitije opise dale su za riječi *aldomaš* i *bećar*. *Aldomaš* je tako opisivan kao: *čašica povodom obavljenog posla, kad se rodi dijete, čašćenje prijatelja nakon kupovine auta, kad netko kupi auto pa ga rodbina dođe vidjet, kada pozovemo susjede na slavlje zbog nove stvari*. *Bećar* je pak: *veseljak; faca u selu; veliki čovjek; Slavonac; slavonski čiko što pleše; ladiesman; slavonac s ruralnog područja (alkos); ženskar; čovjek koji voli žene, piće, glazbu i život; slavonski zavodnik; i seoski nestašni dečko*.

Rezultate skupine od deset ispitanika sa studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti analizirala sam odvojeno od rezultata ispitanika iz Našica. Naime, ova skupina služila je kao svojevrsna kontrolna skupina. Dakle, ako su ispitanici sa studija novinarstva razumjeli značenje riječi to pokazuje da izvorni govornici uistinu koriste ove riječi te da su ih tako neizvorni govornici imali priliku čuti. Rezultati se mogu usporediti sa istraživanjem *Aktualnost dubrovačkog idioma u drugoj polovici 20. stoljeća* gdje se pokazalo nekoliko skupina leksema, to jest skupina leksema koji se vrlo često koriste i dobro razumiju kod prve skupine, a njihovu čestu uporabu potvrđuje visoko razumijevanje kontrolne skupine. Druga podcjelina su leksemi koji imaju visoke postotke razumijevanja kod kontrolne skupine, ali nešto manju učestalost uporabe kod prve skupine. Posljednja skupina su leksemi koje je prva skupina prepoznala kao one koje često koriste, ali se u kontrolnoj skupini pokazalo nisko razumijevanje. Za ovu skupinu Lovrić-Jović i Maslek pretpostavile su kako ih ispitanici prve skupine koriste u međusobnom razgovoru, ali izbjegavaju u razgovoru s ispitanicima kontrolne skupine radi mogućnosti nerazumijevanja (Lovrić-Jović, Maslek, 2004). Slično tome, u ovom istraživanju rezultate prvog dijela ankete četiri generacije ispitanika izvornih govornika podijelila sam u tri skupine. Riječi koje je razumjelo više od 50 ispitanika svrstala sam u skupinu poznatih riječi našičkog lokalnog govora. To su riječi *gužvara, kapija, kašika, lojtra, patike, pertla, peškir, rerna, rifle, šarafciger i šukare*. Druga skupina su riječi koje je znalo od 20 do 50 ispitanika, i to su slabije poznate riječi: *aldomaš, bećar, bent, čokanj, divaniti, đeram, firanga, hoklica, kirvaj, kredenc, marva, oroz, pendžer, počne, ponjava, rajnljika, rajsengla, rasukač, sirće, sokak, šalokatre, šamac, šamljica, šor, špijl, štijarica i trenica*. Posljednjoj skupini slabo poznatih riječi, koje je znalo manje od 20 ispitanika, pripale su samo dvije riječi - *kecelja i zaperak*.

Što se tiče rezultata prvog dijela ankete ispitanika s Fakulteta političkih znanosti, njih sam također podijelila u tri skupine. Riječi čije je razumijevanje znalo više od pedeset posto ispitanika: *bećar, kašika, lojtra, patike, peškir, rerna, šarafciger, špijl, kapija, kredenc, pendžer, pertla, rifle, gužvara i firange*. Ostale riječi - *aldomaš, bent, čokanj, divaniti, đeram, hoklica, kecelja, kirvaj, marva, oroz, ponjava, rajnljika, rajsengla, rasukač, sirće, sokak, šalokatre, šamljica, šor, štijarica i zaperak* - razumjelo je manje od pedeset posto ispitanika, a riječi *počne, šamac, šukare i trenica* nije razumio niti jedan ispitanik. Usporedbom rezultata četiri skupine izvornih govornika i skupine s Fakulteta političkih znanosti može se uočiti određena podudarnost. Naime, u skupini ispitanika izvornih govornika i skupini s Fakulteta

političkih znanosti u riječima koje je razumjelo više od pedeset posto ispitanika pronašle su se sve identične riječi osim jedne - *šukare*. Pretpostavljam da je to riječ koju izvorni govornici baš kao i u dubrovačkom istraživanju, aktivno koriste međusobno, ali ne i među neizvornim govornicima. Za sve ostale poznate riječi smatram da ih izvorni govornici i dalje aktivno koriste u razgovoru s neizvornim govornicima te su zbog toga razumjeli značenje. Osim toga, riječi *lojtra*, *verna*, *šarafciger* i *špihl* karakteristične su ne samo za slavonsko, nego i za kajkavsko govorno područje gdje ih se i danas aktivno koristi tako da nije čudno da su ih ispitanici dobro razumjeli.

6. ZAKLJUČAK

U ovom sam radu istraživala stanje našičkog govora. Zanimalo me kakve se zanimljivosti mogu opaziti u njegovoj upotrebi i odnosu prema njemu između mlađeg i starijeg stanovništva i kakvu ulogu u cijeloj priči imaju mediji koji su tako važna sastavnica današnjeg društva. Htjela sam saznati i kakva je zastupljenost i predstavljenost tog govora, odnosno Slavonije, Slavonaca i slavonskog dijalekta u medijima. Pokazalo se kako u medijima već dugi niz godina postoje određeni stereotipi u prikazivanju Slavonaca i slavonskog govora. Međutim, ti stereotipi nisu uvijek nužno negativni. Postoje i pozitivne upotrebe stereotipa što se može vidjeti na primjeru humoristične emisije *U četiri ćoška* koja se emitirala na Radio Županji, ali i liku slavonke Jule koja je pripovijedala u sklopu emisije *Jezikoslovac* na Radio Našicama. Lik Jule iskarikiran je radi postizanja humora pa tako ona iz onog što se čini kao pozicija neznanja zapravo govori o važnim temama s kojima se svakodnevno susrećemo te na specifičan način educira slušatelje. Baš kao i Frolo, Jula govori o svemu onome što može biti bitno za jednog Slavonca, ali prvenstveno ona čuva tradiciju, duh jednog vremena i prostora i sve to radi kroz humor kojim nas sve podsjeća na ono zajedničko i ljudsko te zbog toga to smatram pozitivnim primjerom. Naravno, ovdje se radi o dva primjera iz lokalnih medija pa je teško zaključivati o ukupnoj slici Slavonaca u medijima. Baš iz tog razloga u ovom području vidim potencijal i prostor za daljnje istraživanje.

Osim toga, istražila sam i razumijevanje riječi našičkog govornog područja među četiri generacije izvornih govornika (od 11 i više godina, 15 i više godina, 20 i više godina i 50 i

više godina) i generacije ispitanika neizvornih govornika (od 20 i više godina). Kao odraz lokalnog govora navela sam određene riječi koje sam nerijetko mogla čuti u govoru stanovnika našičkog područja. Upitnik se sastojao od dva dijela, prvog koji je sadržavao popis od 40 riječi i drugog koji je sadržavao iste te riječi, ali u rečeničnom kontekstu. Na početku istraživanja postavila sam i tri pitanja: 1. Mogu li ispitanici prepoznati značenje odabranih riječi?, 2. Smanjuje li se razumijevanje riječi proporcionalno smanjivanju dobi?, 3. Hoće li se razumijevanje riječi povećati stavljanjem u rečenični kontekst? - na koja sam nakon istraživanja analizom podataka i dobila odgovore. U sklopu toga odredila sam i dvije pretpostavke: Prva je da postoji razlika u razumijevanju navedenih riječi između različitih generacija, to jest da će mlađe generacije razumjeti manji broj riječi. Druga pretpostavka je da će se razumijevanje povećati stavljanjem tih riječi u kontekst. Obje pretpostavke pokazale su se točnima. Najmlađa generacija ispitanika od 11 i više godina najbolje je znala značenje riječi *gužvara, kapija, kašika, lojtra, patike, pertle, peškir, rifle* i *šukare*.

Ostale riječi razumjeli su vrlo slabo. Ispitanici od 15 i više godina najbolje su razumjeli riječi *gužvara, kapija, kašika, lojtra, patike, pertle, peškir, rerna, rifle, sirće* i *šarafciger*. Skupina od 20 i više godina stopostotno je razumjela gotovo polovicu riječi, dok je najstarija generacija ispitanika sve riječi osim *oroz* riješila s devedesetpostotnom i stopostotnom točnošću. Općenito, rezultate ove četiri generacije ispitanika izvornih govornika podijelila sam u tri skupine:

Riječi koje je razumjelo više od 50 ispitanika svrstala sam u prvu skupinu poznatih riječi našičkog lokalnog govora. U njoj se nalaze riječi *gužvara, kapija, kašika, lojtra, patike, pertla, peškir, rerna, rifle, šarafciger* i *šukare*. Druga skupina su riječi koje je znalo od 20 do 50 ispitanika, i to su slabije poznate riječi: *aldomaš, bećar, bent, čokanj, divaniti, đeram, firanga, hoklica, kirvaj, kredenc, marva, oroz, pendžer, počne, ponjava, rajnluka, rajsengla, rasukač, sirće, sokak, šalokatre, šamac, šamluca, šor, špihl, štijarica* i *trenica*. Posljednjoj skupini slabo poznatih riječi, koje je znalo manje od 20 ispitanika, pripale su samo dvije riječi - *kecelja* i *zaperak*.

Skupina od deset ispitanika sa studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti služila je kao svojevrsna kontrolna skupina ispitanicima iz Našica i njihove rezultate analizirala sam

posebno. Naime, ako su ispitanici sa studija novinarstva razumjeli značenje riječi, to pokazuje da izvorni govornici uistinu koriste ove riječi te da su ih tako neizvorni govornici imali priliku čuti. Riječi čije je razumijevanje znalo više od pedeset posto ispitanika: *bećar, kašika, lojtra, patike, peškir, rerna, šarafciger, špihl, kapija, kredenc, pendžer, pertla, rifle, gužvara i firange*. Pretpostavljam da su to riječi koje izvorni govornici i dalje aktivno koriste u razgovoru s neizvornim govornicima te su zbog toga razumjeli značenje. Osim toga, riječi *lojtra, rerna, šarafciger* i *špihl* karakteristične su ne samo za slavonsko, nego i za kajkavsko govorno područje gdje ih se i danas aktivno koristi tako da nije čudno da su ih ispitanici dobro razumjeli. Ostale riječi - *aldomaš, bent, čokanj, divaniti, đeram, hoklica, kecelja, kirvaj, marva, oroz, ponjava, rajnluka, rajsengla, rasukač, sirće, sokak, šalokatre, šamluca, šor, štijarica* i *zaperak* - razumjelo je manje od pedeset posto ispitanika, a riječi *počne, šamac, šukare* i *trenica* nije razumio niti jedan ispitanik.

Analiza rezultata kontekstualnih anketa četiri generacije izvornih govornika pokazala je rast razumijevanja u svim slučajevima osim riječi - *gužvara, kapija, kirvaj, patike, pertla, šarafciger* i *šukare* - gdje se može vidjeti smanjenje. Smanjenje razumijevanja pripisujem mogućem nedovoljno jasnom formuliranju rečenica pri kreiranju upitnika, ali i dekoncentriranosti ispitanika pri rješavanju. Ipak, sveukupno gledajući razina razumijevanja kod četiri generacije izvornih govornika povećala se nakon stavljanja riječi u kontekst. Kod ispitanika s Fakulteta političkih znanosti, povećanje razumijevanja pokazalo se kod 27 riječi, a smanjenje samo kod riječi *peškir* i *sokak*.

7. POPIS LITERATURE

- Andrić, Marta (2003) Turcizmi u seoskom govoru Slavonije. *Migracijske i etničke teme* 19(1): 17-27.
- Bagić, Krešimir (2016) Retorika Frole Traktorista. U: Rišner, Vlasta (ur) *Jezik medija nekada i sada*. (str. 297-307). Zagreb - Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Bilić, Anica (2007) *Stereotip raspojasane Slavonije*. Vinkovci: Gradska knjižnica i čitaonica
- Brač, Ivana i Petrović, Bernardina (2011) Leksik slavnskoga dijalekta u recepciji zagrebačkih studenata kroatistike. U: Bilić, Anica i Kolenić, Ljiljana (ur) (2011) *Šokačka rič 8* (str. 315-332). Vinkovci: ZAKUD
- Rem, Goran i Sablić- Tomić, Helena (2003) *Slavonski tekst hrvatske književnosti*. Zagreb: Matica hrvatska
- Košir, Manca i dr. (1999) *Život s medijima: priručnik o odgoju za medije*. Zagreb: DORON d.o.o.
- Kuna, Branko i Mikić, Ana (2008) Hrvatska narječja i reklame u elektronskim medijima. U: Bilić Anica (ur) *Šokačka rič 5* (str. 9-23). Vinkovci: ZAKUD
- Lisac, Josip (2003) Slavonski dijalekt: između autohtonosti i utjecaja. *Migracijske i etničke teme* 19(1): 7-16.
- Lovrić-Jović, Ivana i Maslek, Jasenka (2004) Aktualnost dubrovačkog idioma u drugoj polovici 20. stoljeća. *Strani jezici* 33(1-2): 135-147.
- Maslek, Jasenka (2007) Učestalost uporabe nekih glagola dubrovačkoga idioma s obzirom na njihovo značenje. *Strani jezici* 36(3): 207-214.
- Pavličević-Franić, Dunja i Domišljanović, Damir (2008) *Hrvatski jezik 4. Jezični udžbenik za 4. razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa
- Peternac, Ana (2013) Germanizmi u kajkavskom govoru Velike Gorice: Istraživanje razlika kod tri generacije izvornih govornika. (diplomski rad) Zagreb: Fakultet političkih znanosti

Samardžija, Marko (2006) *Hrvatski kao povijesni jezik*. Zaprešić: Vlastita naklada

Sekereš, Stjepan (2000) Govor našičkog kraja. U: Waller Josip (ur) *Našički zbornik 5: prilozi za povijest grada*. (str. 255-289). Našice: Matica hrvatska

Šiber, Ivan (1998) *Osnove političke psihologije*. Zagreb: Politička kultura

Žanić, Ivo (2016) *Jezična republika*. Zagreb: Jesenski i Turk

POPIS IZVORA

F 1 Jezikoslovac. Sto ljudi, sto ćudi. Radio Našice. 29.5.2013.

F 2 Jezikoslovac. Zimska sadnja. Radio Našice. 13.11.2013.

F 3 Jezikoslovac. Naši idu u Brazil. Radio Našice. 20.11.2013.

8. PRILOZI

Prilog 1: Anketni listić 1

U anketi pred vama nalazi se popis riječi našičkog govornog područja. Na prazne crte pokraj riječi napišite što mislite da one znače.

1. Aldomaš

2. Bećar

3. Bent

4. Čokanj

5. Divaniti

6. Đeram

7. Firange

8. Gužvare

9. Hoklica

10. Kapija

11. Kašika

12. Kecelja

13. Kirvaj

14. Kredenc

15. Lojtre

16. Marva

17. Oroz

18. Patike

19. Pendžer

20. Pertle

21. Peškir

22. Počne

23. Ponjava

24. Rajnlika

25. Rajsengla

26. Rasukač

27. Rerna

28. Rifle

29. Sirće

30. Sokak

31. Šalokatre

32. Šamac

33. Šamlica

34. Šarafciger

35. Šor

36. Špihl

37. Štjarica

38. Šukare

39. Trenica

Prilog 2: Anketni listić 2

Pred vama se nalaze rečenice s označenim riječima unutar njih. Značenje tih riječi potrebno je istim poretkom (kao u rečenicama) napisati na linije ispod.

Seoske bake razmaknule su **firange** na **pendžerima** i gledale što se događa u njihovom **sokaku**.

Bećari su htjeli popiti samo jedan **aldomaš**, ali kao pravi bećari njihov **čokanj** iznova se punio i praznio cijele noći.

Vlasnik vinograda otkidao je **zaperke** s loze i skupljao ih u **šukare** kako bi ih poslije odvezao na kompostišće.

Djevojke su cijelo popodne **divanile** o tome kakve su fotke objavljene na Facebooku od sinoćnjeg izlaska.

Marko je sjedio ispred kuće na **hoklici**, a pridružio mu se i prijatelj Ivan. Marko mu je donio **šamlicu** da može i on sjesti pa su se natjecali tko će bolje baciti kamenčić u obližnji **šamac**.

Osnovna škola Dore Pejačević uvela je obavezno preobuvanje. Naime, svi učenici pri dolasku u školu morali su svoje **patike** zamijeniti čistim **počnama**.

Pjesma Miroslava Škore kaže Otvor ženo **kapiju**, ali psu Žuci to nije puno značilo. On bi svako jutro tu kapiju preskakao u želji za skitnjom.

Ivana i Karlo svako jutro i večer išli su na **deram** po vodu za svoju **marvu**. Kao nagradu za dobro obavljen posao mama im je pravila **gužvaru**.

U **kredencu** je bio spremljen pribor za jelo. Vilice, noževi i **kašike** zveckali su svaki put kad bi ga netko otvarao.

Mačka Mira voljela se penjati na krov i njoj za to, za razliku od ljudi, nisu trebale **lojtre**.

Marija je obožavala raditi štrudle. Za razvlačenje tijesta koristila je **rasukač**, ali je obavezno nosila i **kecelju** da se ne zaprlja.

Oroz je svako jutro neumorno svojim glasanjem budio svoje vlasnike, ali i sve druge susjede u selu.

Najljepše je u suton, stojeći na **bentu**, promatrati rijeku.

Trgovci su za svaki **kirvaj** u gradovima i selima diljem Slavonije postavljali svoje štandove s igračkama, slatkišima, odjećom i kućnim ljubimcima.

Denis je najviše volio obuću na čičak, jer mu se nikad nije dalo vezati **pertle**.

Kad je Maja prala svoju dugu kosu uvijek su joj trebala dva **peškira** da ju obriše.

Svima je jedna od ljepših stvari leći na čistu **ponjavu**.

U **rajnlici** se kuhala juha, a Damir je za to vrijeme na **trenici** ribao jabuke za kolač koji je planirao ispeći u **rerni**.

Učenici su pomagali nastavnici **rajsinglama** pričvrstiti svoje radove na pano.

Svi pravi rokeri osamdesetih godina nosili su kožne jakne i **rifle**.

Salata nije dobra ako se u nju ne stavi malo **sirćeta**.

U ljetnim danima najljepše je zatvoriti **šalokatre** da se napravi hlad u kući.

Pjesma glasi: „Širom **šorom** blato je..“; ali moj šor je asfaltiran.

Motika, grablje i **štijarica** dobro dođu u svakom vrtu.

Za sve sitne popravke u kući **šarafciger** treba imati pri ruci.

Špigl, špigalce moje najljepši na svijetu tko je?

9. SAŽETAK

Jezik je dio društva, ali se s njim nalazi i u međuovisnom odnosu. Promjene u društvu-tehnološki razvoj, migracije, trgovina, putovanja, ratovi- utječu na jezik, ali i jezik utječe na konstruiranje društva. Kad se tome dodaju i mediji te način na koji oni kreiraju medijsku stvarnost vrlo lako se može uočiti važnost i međuovisnost ovih elemenata.

Hrvatska je zemlja bogata raznolikim dijalektima. Jedan od njih je i našički lokalni govor koji pripada slavonskom dijalektu te ima svoje specifičnosti. Povod ovog rada bio je uvidjeti na koji se način promjene u društvu i prolazak vremena odražavaju na taj govor i koju ulogu mediji imaju u predstavljanju Slavonije i Slavonaca. Pokazalo se kako već dugo godina postoje stereotipi o Slavoncima i slavonskom govoru. Međutim, ti stereotipi nisu uvijek nužno negativni. Postoje i pozitivni primjeri upotrebe stereotipa što se može vidjeti na primjeru humoristične emisije *U četiri ćoška* koja se emitirala na Radio Županji, ali i liku Slavonke Jule koja je pripovijedala u sklopu emisije *Jezikoslovac* na Radio Našicama.

Osim analize predstavljenosti Slavonije, Slavonaca i slavanskog dijalekta u medijima, u istraživanje su uključeni i izvorni govornici našičkog područja, ali i skupina studenata sa studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti. Kao odraz lokalnog govora navedene su određene riječi koje se nerijetko mogu čuti u govoru stanovnika našičkog područja. Upitnik se sastojao od dva dijela, prvog koji je sadržavao popis od 40 riječi i drugog koji je sadržavao iste te riječi, ali u rečeničnom kontekstu.

Analiza rezultata obje ankete donijela je odgovore na pitanja koja su bila postavljena na početku istraživanja, ali i potvrdu pretpostavki. Pokazalo se kako se razumijevanje riječi uistinu smanjuje proporcionalno smanjenju dobi ispitanika. Ispitanici s 50 i više godina imali su najbolje rezultate, odnosno razumjeli su značenje najviše riječi. Nasuprot tome, najmlađi ispitanici, od 11 i više godina, najslabije su razumjeli iste te riječi. Pretpostavka da će razumijevanje riječi rasti nakon stavljanja u kontekst također se pokazala točnom.

Ključne riječi: jezik, našički lokalni govor, slavonski dijalekt, mediji, stereotipi

10. SUMMARY

Language is a part of society but it is also interdependent with him. Changes in society- technological development, migration, trade, travel, wars- affect language but language also affects on constructing society. When you add media and their way of creating reality there can be easily noticed importance and interdependence of these elements.

Croatia is country rich with variety of dialects. One of them is local dialect of Našice which has its own specifics and belongs to Slavonian dialect. Motive for this research was to see how changes in society and time passing reflects on that dialect and which role media have in representation of Slavonia and Slavonian people. Research showed that for many years there have been stereotypes about Slavonian people and dialect. However, that stereotypes are not always necessarily negative. There are also positive examples of stereotypes which can be recognized in comedy radio show *U četiri ćoška* which had been broadcast at Radio Županja and also in character of Slavonian women Jula which existed as part of *Jezikoslovac* show at Radio Našice.

Accept analyzing representation of Slavonia, Slavonian people and Slavonian dialect in media, native speakers of Našice area and group of journalism students at Faculty of Political Science also participated in this research. Certain words that can be heard in talk of residents of Našice area have been taken as a reflection of this dialect. Questionnaire consisted of two parts, first had list with 40 words and other had that same words but inside of context.

Analysis results from both questionnaires brought answers to questions from beginning of research and a confirmation of assumptions. Research showed that understanding of words is really decreasing proportionally to lower age of participants. Participants with age 50 and over had the best results, meaning they understood largest amount of words. Opposed to that, youngest participants, age 11 and over, understood lowest amount of same words. Assumption that understanding of words will grow after putting them into the context also showed correct.

Key words: language, local language of Našice, Slavonian dialect, media, stereotypes